

Stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi

Sudarević, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:158:722663>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-05**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
Stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi

Katarina Sudarević

Zagreb, lipanj 2019.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad
Stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi

Ime i prezime studentice:

Katarina Sudarević

Ime i prezime mentorice:

prof.dr.sc. Rea Fulgosi – Masnjak

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad *Stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi* i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koji su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Katarina Sudarević

Mjesto i datum:

Zagreb, 18.lipnja 2019.

Zahvaljujem se prof.dr.sc. Rei Fulgosi – Masnjak na nesebičnoj pomoći, podršci i riječima ohrabrenja prilikom provedbe i izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem se svim pedagogima i edukcijskim rehabilitatorima škola u kojima je istraživanje za potrebu ovoga rada provedeno, kao i svim nastavnicima koji su ispunili upitnik o stavovima prema pomoćnicima u nastavi.

Zahvaljujem se edukacijskoj rehabilitatorici s kojom je intervju za kvalitativni dio istraživanja proveden na spremnosti na suradnju i pomoć.

Naposljetku, zahvaljujem se svojim roditeljima na svojoj podršci i pomoći, materijalnoj i duhovnoj tijekom cijeloga studija, bez kojih ovaj diplomski rad ne bi ugledao svjetlost dana.

Sažetak

U Republici Hrvatskoj još nije zakonski uređen model obrazovanja i stjecanja kompetencija za obavljanje posla pomoćnika u nastavi. Zbog različitih programa osposobljavanja koji se provode ovisno o županiji, odnosno gradu u kojem se škole nalaze, kao i zbog nedovoljno jasno definirane uloge pomoćnika u nastavi, njihovi se pristupi razlikuju, kao i očekivanja nastavnika i roditelja učenika s teškoćama u razvoju od njih. Sve to utječe na uspjeh učenika s teškoćama u razvoju u svladavanju obrazovnih ishoda. Zbog toga je važno istražiti stavove nastavnika osnovnih škola u čijim su razredima pomoćnici u nastavi prema pomoćnicima u nastavi. Opći cilj ovog istraživanja bio je istražiti stavove nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u osnovnim školama na području Brodsko – posavske županije.

Uz opći cilj istraživanja, postavljeni su i sljedeći specifični ciljevi:

1. Istražiti razlikuju li se stavovi nastavnika i nastavnica prema pomoćnicima u nastavi.
2. Istražiti postoji li statistički značajna razlika među stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na njihovo prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi i ako da, u kojem su smjeru te razlike.
3. Istražiti postoji li statistički značajna razlika među stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na seosko ili gradsko područje u kojem je škola u kojoj rade.

Stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u redovnim osnovnim školama su pozitivni, nastavnici shvaćaju važnosti pomoćnika u nastavi te ih smatraju potrebnima i bitnima u nastavnom procesu.

Ključne riječi: stavovi, pomoćnici u nastavi, uloga pomoćnika u nastavi

Summary

Educational model for learning how to be competent as teaching assistant is still not legally arranged in the Republic of Croatia. Because of different qualification programs, depending of the county or town the school is in, and also the fact that role of teaching assistant is not distinct enough, approaches of teaching assistants are very different, such as and the teachers and parents expectations of teaching assistants. All that affects on the students with disabilities success achieving educational outcomes. It is therefore important to investigate the attitudes of elementary school teachers whose classes are assistants in teaching assistants in the classroom. The overall aim of this study was to investigate the attitudes of teachers towards assistive teachers in elementary schools in the Brodsko - Posavska County area.

In addition to the general objective of the research, the following specific objectives have been set:

1. Investigate the attitudes of teachers and teachers towards teaching assistants.
2. Investigate whether there is a statistically significant difference between teachers' attitudes towards teaching assistants in relation to their previous experience with assistants in teaching and, if so, in which direction they differ.
3. Investigate whether there is a statistically significant difference between teachers' attitudes towards teaching assistants in relation to the rural or urban area in which the school they are working in is.

Teacher attitudes towards teaching assistants in regular primary schools are positive, teachers understand the importance of assistants in teaching and consider them necessary and relevant in the teaching process.

Keywords: attitudes, teaching assistants, role of teaching assistants

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Pomoćnici u nastavi.....	3
1.1.1. Podrška inkluziji učenika s teškoćama u redovne škole	3
1.1.2. Odabir pomoćnika u nastavi.....	6
1.1.3. Uvođenje pomoćnika u nastavi u rad	7
1.2. Uloga i zadaci pomoćnika u nastavi.....	8
1.3. Obveze pomoćnika u nastavi.....	15
1.4. Stavovi i njihov značaj	17
1.5. Definicije stava	18
1.6. Formiranje stavova	19
1.7. Dimenzije stavova	20
1.8. Mjerenje stavova.....	21
1.9. Otpornost stavova	23
2. Problem, cilj i hipoteze istraživanja.....	24
2.1. Problem istraživanja	24
2.2. Cilj istraživanja.....	24
2.3. Hipoteze istraživanja	25
3. Metode istraživanja	25
3.1. Uzorak ispitanika	25
3.2. Mjerni instrument	27
3.3. Način provođenja istraživanja	29
4. Rezultati kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja i rasprava.....	30
4.1. Rezultati kvantitativnog istraživanja	30
4.2. Rezultati kvalitativnog istraživanja	36
4.3. Rasprava	61
5. Zaključak.....	64
6. Literatura.....	67

1. Uvod

„Termin "integracija", koji se upotrebljava u većini europskih zemalja, pa i u našoj zemlji, znači prvenstveno "oblikovanje novih i raznolikih odgojno-obrazovnih alternativa za djecu s teškoćama u razvoju, a ne eliminaciju alternativa" (Turnbull, Schultz, 1979). Integracija je postupan proces, koji se razvija ovisno o napretku određenog djeteta s teškoćom u razvoju, to nije nešto unaprijed i čvrsto određeno (Affleck, Madge, Adams, Lowenbraun, 1988). Integracija je omogućila da odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u razvoju postanu integralni dio toka odgoja i obrazovanja (Stančić, 1985)“ (Fuglosi-Masnjak, 1989.) .

„Pojam inkluzija ima porijeklo iz latinskog jezika, a označava izvedenicu koja znači uključenost i obuhvaćanje. Include (eng.) znači biti dijelom nečega te prema tome inkluzija znači ujedinjenje, priključenje ili uključenost. Dakle, za inkluziju se može reći da je to trajni proces u kojem se sva djeca pokušavaju međusobno izjednačavati - uvažavanje različitosti svakog djeteta i njegovih potreba.“(Fulgosi – Masnjak, 3.str., 2015.)

„Edukacijska inkluzija temelji se na spremnosti okoline na promjene i prilagodbe koje poštuju potrebe svih učenika. Svi sudionici odgojno obrazovnog procesa trebali bi se međusobno pomagati, surađivati i uvažavati, bez poticanja kompeticije, nego naglašavajući suradnju.“ (Fulgosi – Masnjak, 3.str., 2015.)

Porastom podrške inkluziji učenika s teškoćama u redovne škole, pojava i uloga pomoćnika u nastavi postaje dijelom ovog globalnog trenda. Postoji mnogo dobrobiti od uključivanja pomoćnika u nastavi u nastavni proces, poput velikog napretka učenika s teškoćama u svladavanju nastavnih sadržaja, ali i rasterećenju nastavnika i smanjivanju njihovog stresa na radnom mjestu. S druge strane, pomoćnici u nastavi provode s djecom s teškoćama jedan dio dana, tako pet dana u tjednu, što znači da preuzimaju vrlo odgovoran posao odgoja i obrazovanja djeteta s teškoćama na sebe.

Bowles, D., Radford, J., & Bakopoulou, I. (2018.) napominju kako pomoćnici u nastavi imaju vrlo važne uloge, ponajprije ulogu pružatelja podrške – emocionalne, kurikularne, njeguju neovisnost učenika, podrška su međuljudskim odnosima, te imaju ulogu popravljачa odnosa

U Hrvatskoj još nije zakonom uređeno pitanje obrazovanja pomoćnika u nastavi te posao obavljaju osobe različitih razina obrazovanja. Rezultati njihovog rada također su različiti.

Upravni odjel za obrazovanje, šport i kulturu, Brodsko – posavske županije provodi projekt „S osmijehom u školu“, koji se financira iz Europskog socijalnog fonda, Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali 2014.- 2020.", programa dodjele bespovratnih sredstava „Osiguravanje pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnoškolskim i srednjoškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama". Projekt je usmjeren na unaprjeđenje sustava neposredne podrške učenicima s teškoćama u razvoju i osiguravanje kontinuirane i kvalitetne potpore tijekom odgojno-obrazovnog procesa s tendencijom osamostaljivanja 56 učenika s teškoćama u razvoju u 20 osnovnih škola i jednoj srednjoj školi kojima je osnivač Brodsko-posavska županija. Nositelj projekta je Brodsko-posavska županija, a partner u pripremi i provedbi projekta je Centar za tehnološki razvoj – Razvojna agencija Brodsko-posavske županije.¹

1

http://www.bpz.hr/eu_info/s_osmjehom_u_skolu/o_projektu_s_osmjehom_u_skolu.aspx#.XJVUN5hKjIV

1.1. Pomoćnici u nastavi

1.1.1. Podrška inkluziji učenika s teškoćama u redovne škole

Prema Pravilniku o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (Narodne novine 24/ 2015.), učenik s teškoćama u razvoju jest: „učenik čije sposobnosti u međudjelovanju s čimbenicima iz okoline ograničavaju njegovo puno, učinkovito i ravnopravno djelovanje u odgojno-obrazovnom procesu s ostalim učenicima, a proizlaze iz: tjelesnih, mentalnih, intelektualnih, osjetilnih oštećenja i poremećaja funkcija, kombinacije više vrsta navedenih oštećenja i poremećaja.“ (Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, Narodne novine 24/ 2015)

Ovim pravilnikom se u odgojno – obrazovni sustav Republike Hrvatske uvodi niz novina usmjerenih na poštivanje razvojnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju. Upravo poštivanje razvojnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju je temeljno pravo koje treba poštovati pri njihovom uključivanju u sustav obrazovanja. U Pravilniku u I. glavi Općih odredbi u članku. 2. stavak 3. određena su načela odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama:

- prihvaćanja različitosti,
- prihvaćanja osobitosti individualnog razvoja,
- osiguranja uvjeta i potpore,
- izjednačavanje mogućnosti,
- osiguranje školovanja što bližeg mjestu stanovanja.

Uspješnost inkluzije djece s teškoćama u redovan sustav obrazovanja poboljšana je Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (Narodne novine, 124/14), koja podrazumijeva sustav podrške djeci usmjeren na zadovoljavanje specifičnih potreba svakog djeteta. Glavni je cilj osiguranje cjelovita sustava podrške djeci i učenicima koji ujedinjuje različite mehanizme podrške unutar odgojno-obrazovnih institucija i izvan njih. Ti mehanizmi su podrška u učenju, psihološka podrška i savjetovanje, te dodatni specifični oblici podrške djeci i učenicima s teškoćama i darovitoj djeci i učenicima.

U Zakonu o odgoju i obrazovanju, članak 99., stavak 9, definiraju se i dodatni načini na koje će se pružiti pomoć u obrazovanju djeci s teškoćama: Zbog ispunjavanja posebnih potreba učenika s teškoćama u razvoju, školska ustanova može na prijedlog osnivača, a uz suglasnost Ministarstva, u odgojno-obrazovni proces uključiti pomoćnike u nastavi ili stručno komunikacijske posrednike koji nisu samostalni nositelji odgojno-obrazovne i/ili nastavne djelatnosti. (Puškarić, 2017.)

Sve skupine učenika s teškoćama zahtijevaju prilagodbe odgojno-obrazovnoga procesa, odnosno odgojno-obrazovnu potporu različite vrste i razine.

Prema Pravilniku o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju, vrste primjerenog odgoja i obrazovanja za djecu s teškoćama su:

- redoviti program uz individualizirane postupke
- redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke
- posebni program uz individualizirane postupke
- posebni programi za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada uz individualizirane postupke.

Program se ostvaruje u:

- redovitome razrednom odjelu
- dijelom u redovitome, a dijelom u posebnome razrednom odjelu
- posebnome razrednom odjelu, odgojno-obrazovnoj skupini.

Redoviti program uz individualizirane postupke propisuje se učenicima s teškoćama koji mogu svladati sve zadane nastavne sadržaje propisane kurikulumom, no zbog specifičnosti u funkcioniranju potrebna im je prilagodba postupaka u radu.

Redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke, koji prema članku 6. Pravilnika naglašava da se određuje za učenike koji bez sadržajnih ograničenja ne mogu svladavati redoviti program. Program se definira kao redovni program koji se sadržajno i metodički prilagođava učeniku, a sadržajna prilagodba kao individualna prilagodba nastavnih sadržaja sukladno sposobnostima i sklonostima učenika. Određuje se da je moguće smanjivanje do razine najniže razine usvojenosti postignuća propisanih nastavnim planom i

programom za razred koji učenik polazi. Kao i kod prethodne vrste programa, navodi se da može biti iz jednog, više ili svih nastavnih predmeta, da treba za svakog učenika biti razrađen kao pisani dokument koji izrađuju učitelji u suradnji sa stručnim suradnicima te da se moraju dati na uvid roditeljima tijekom prve polovice polugodišta (do kraja listopada). (Puškarić, 2017.)

Posebni program uz individualizirane postupke sastoji se od posebno izrađenih sadržaja planova i programa koji odgovaraju mogućnostima i sposobnostima učenika. Program se određuje učenicima koji s obzirom na njihovo funkcioniranje uvjetovano vrstom teškoće i/ili postojanjem više vrsta teškoća ne mogu svladati redoviti program uz individualizirane postupke ili redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke. Iz pravilnika proizlazi da pojedini predmeti mogu biti svladavani po redovitom programu uz individualizirani pristup ili i uz prilagodbu sadržaja (dosada je bio predviđena „maksimalna individualizacija“ za dio program koji se izvodio u redovitom razrednom odjelu). Određuje se matični razredni odjel kao odjel gdje učenik ostvaruje više od 70% satnice. Poseban program uz individualizirane postupke iznimno se može izvoditi u redovitom razredu.

Dokumenti iz kojih proizlaze prava učenika s teškoćama su:

- Konvencija o pravima djeteta
- Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske
- Ustav Republike Hrvatske
- Akcijski plan Vijeća Europe za osobe s invaliditetom za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. - 2015.
- Strateški plan 2013 -2015, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi(NN 87/08)
- Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN br. 63/08)
- Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN br. 63/08)

- Pravilnik o srednjoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju (NN br. 86/92)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (NN MU 6/07, 5/08)
- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (NN, br. 63/07)
- Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkoga stanja djeteta, učenika te sastavu stručnoga povjerenstva (NN br.67 /14)
- Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN,24/2015).

1.1.2. Odabir pomoćnika u nastavi

Primarni tražitelji pomoćnika u nastavi jesu škole, no ponekad tu ulogu preuzimaju i roditelji učenika. Stručni tim škole obično je zadužen za cijeli postupak odabira i uključivanja pomoćnika u nastavu. Prvo pokrenu postupak za uvođenje pomoćnika u nastavu (utvrđuju o kakvim se teškoćama radi, prosuđuju inkluzivne kapacitete škole, prikupljaju dokumentaciju za opravdanje potrebe za pomoćnikom u nastavi, prikupljaju zdravstvenu dokumentaciju učenika, utvrđuju potrebe učenika i prikupljaju ostale podatke). Zatim objavljuju oglas u kojem navode osnovne uvjete koje kandidati moraju zadovoljiti, poput kojeg je spola osoba, prethodnog iskustva, te minimalne educiranosti. Nakon toga škola/ ustanova prikuplja pisane zamolbe kandidata te izdvajaju osobe koje zadovoljavaju uvjete natječaja. Istekom roka natječaja, stručni tim odabire kandidate koji dolaze na upoznavanje u školi/ ustanovu gdje će procijeniti motivaciju kandidata za rad s djecom s teškoćama, njihova prethodna iskustva vezana uz rad s djecom, sposobnost komunikativnosti, kreativnosti i empatije, informatičke kompetencije kandidata, te stupanj opće informiranosti o osobama s teškoćama i načinima pružanja potpore istima. Nakon upoznavanja kandidata slijedi odabir najboljih pomoćnika u nastavi, a glavni kriteriji su osobnosti pristupnika te njihova kompetentnost i osposobljenost za prikladno reagiranje na potrebe učenika.

Poslije konačnog izbora kandidata koji su zaposleni slijedi njihovo uvođenje u rad. Stručni tim ili član stručnog tima upoznaje pomoćnika sa učenicom kojem je dodjeljen te s njegovim razredom, s koordinatorom za pomoćnike u nastavi, sa svim članovima školskog odbora i razrednog vijeća. Upoznaje ga i s radom škole, njegovim zaduženjima vezano uz obavljanje pomoći učeniku, dužnostima na nastavi te ostalim aktivnostima vezanima uz nastavu, upućuje ga u oblike suradnje s učiteljima i koordinatorom, u njegova zaduženja vezana uz vođenje dnevnika, u uključivanje u posebne radionice i edukacije, u praćenje njegovog rada i individualno ili grupno savjetovanje temeljem uvida u pružanje podrške učeniku ...

1.1.3. Uvođenje pomoćnika u nastavi u rad

Kako bi došlo do uvođenja pomoćnika u nastavi u rad škole potrebno je utvrditi specifične inkluzivne potrebe učenika s teškoćama, koje se odnose na potrebe tijekom svladavanja odgojno – obrazovnih sadržaja. Stručni tim škole sastaje se kako bi :

- **Utvrдио o kakvim se teškoćama učenika radi** (jesu li to motorička oštećenja, teškoće u komunikaciji i socijalnim interakcijama, senzoričke teškoće, ometajuća ponašanja koja ugrožavaju fizičku sigurnost, kombinirane teškoće ili zdravstvene teškoće koje onemogućavaju učeniku da samostalno i bez rizika po zdravlje sudjeluju u nastavi).
- **Razmotrio inkluzivne kapacitete škole** (odnosi se na inkluzivan rad učitelja u nastavi, rad koordinatora za pomoćnike u nastavi, napore škole u angažiranju stručnjaka koji će pružiti podršku učenicima s teškoćama, koliko su angažirani stručni suradnici u pružanju podrške učiteljima i učenicima, te opremljenost škole koja je prikladna potrebama učenika s teškoćama).
- **Prikupio dodatnu dokumentaciju kojom će potkrijepiti potrebu za pomoćnikom u nastavi određenom učeniku** (dokumentacija sadrži opis učenika u kojem su vidljive poteškoće u funkcioniranju u određenom pitanju, opise u kojim aktivnostima je potrebna podrška učeniku, te u slučajevima prelaska učenika u drugu ustanovu/ školu prilaže se dokumentacije prošle ustanove/ škole).
- **Zatražio od liječnika školske medicine ili roditelja zdravstvenu dokumentaciju učenika.**

- **Zatražio suglasnost roditelja da se zdravstvena dokumentacija učenika dostavi uredu državne uprave zaduženom za školstvo.**
- **Utvrдио potrebe učenika** (tim škole utvrđuje vrstu i razinu potpore koja je učenika potrebna, te koja je razina osposobljenosti pomoćniku u nastavi potrebna kako bi pružio potrebnu podršku).
- **Prikupio ostale podatke** (razred, broj učenika, ime i prezime koordinatora u školi, broj pomoćnika u nastavi i razdoblje u kojem ih je potrebno angažirati, program rada pomoćnika u nastavi, prijedlog načina zapošljavanja pomoćnika, izvor financiranja pomoćnika u nastavi, suglasnosti roditelja/ staratelja, te suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja za zapošljavanje pomoćnika u nastavi)

1.2. Uloga i zadaci pomoćnika u nastavi

„Dužnost je školskog sustava uspostaviti i održati mjesto učenja koje svakomu djetetu omogućuje ostvarivanje njegovog fundamentalnog prava na obrazovanje i učenje. Riječ je o pravu djece na ravnopravno mjesto u društvu i na ostvarivanje drugih prava koja ovise o učenju: primjerice, prava da glasaju, da rade, da sudjeluju u aktivnostima u zajednici i društvu.“ (Parekh, Killoran i Crawford, 2011., prema Igrić i sur., 2015., 59.str.)

„Prema Booth, Ainscow, Kingston, 2006., inkluzija podrazumijeva smanjivanje svake vrste isključivanja i diskriminacije, odnosno smanjivanje svake vrste prepreke igri, učenju i participaciji sve djece. Inkluzija također znači spoznaju različitosti i sličnosti među djecom te uvažavanje istih. Spoznaja da se djeca razlikuju jedna od drugih znači da razumijemo različite načine na koje ona reagiraju na zajednička iskustva. „(Tabak, 2013., 11.str.)

„Danas se zapravo sve više uviđa da je „obrazovanje istodobno samo po sebi ljudsko pravo, kao i prijeko potrebno sredstvo za ostvarivanje drugih ljudskih prava. Ono djeci i mladima omogućuje da steknu osjećaj vlastite vrijednosti i poštovanje prema drugima. Time obrazovanje unapređuje njihovu sposobnost da pridonesu svojim zajednicama i da u njima potpuno sudjeluju“ „ (Povjerenstvo za ljudska prava Novog Zelanda, Pravo djece s teškoćama na obrazovanje, 2009., str.3., prema Igrić i sur., 2015., 57.str.)

„Inkluzija je, prema Zrilić i Brzoja (2013), pristup koji naglašava kako je različitost pojedinaca u snazi, sposobnostima i potrebama prirodna i poželjna, a svaka osoba treba imati jednaka prava i mogućnosti u doprinosu i sudjelovanju u društvenoj zajednici. Inkluzija zahtijeva restrukturiranje sustava u čije središte dolazi pojedinac sa svojim pravima i mogućnostima, a njegova teškoća više ne predstavlja razlog za isključenje iz društva, nego upravo suprotno – njegovo obogaćivanje i oplemenjivanje.“ (Curić, K., 2018., 3.str.)

Grigić (2016.) napominje kako inkluzivni odgoj i obrazovanje odgovara na različite odgojne i obrazovne potrebe sve djece i svih učenika, a temelji se na ravnopravom sudjelovanju i uključivanju svih u odgojno – obrazovnom procesu i životu zajednice.

Sama inkluzija podrazumijeva i brojne prilagodbe, te pomoć učiteljima pri poučavanju učenika, koju trebaju pružiti i pomoćnici/ asistenti u nastavi. Asistenti u nastavi zapošljavaju se kako bi pružili podršku i pomoć učenicima s poteškoćama pri svladavanju nastavnih sadržaja.

Igrić, Kobetić i Lisak (2008) navode kako je asistent u nastavi osoba čija je glavna zadaća "neposredna podrška učenicima s teškoćama u razredu, kojom im se pomaže u uključivanju u razredni kolektiv te savladavanju socijalno-psiholoških prepreka i nastavnih sadržaja." (182) (prema Tabak, 2013., 15.str.)

„Pomoćnik u nastavi je osoba koja učeniku s teškoćama pruža neposrednu potporu tijekom odgojno-obrazovnog procesa u zadacima koji zahtijevaju komunikacijsku, senzornu i motoričku aktivnost učenika, u kretanju, pri uzimanju hrane i pića, u obavljanju higijenskih potreba, u svakidašnjim nastavnim, izvannastavnim i izvanučioničkim aktivnostima² (prema čl.2. Nacrta prijedloga Pravilnika o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima, 2015).“

Postoje različiti nazivi za asistenta u nastavi pa tako u hrvatskom jeziku još postoje pojmovi pomoćnik u nastavi te osobni asistent, dok se u svijetu najčešće koriste pojmovi learning support assistant, teaching assistant, welfare assistant te special needs assistant.

Puškarić, 2017., ističe kako je pomoćnik u nastavi jedan od preduvjeta kvalitetne inkluzivne edukacije za učenike koji imaju :

---

² <https://pomocniciunastavi.com/o-projektu/>

- značajna motorička oštećenja zbog kojih nisu u mogućnosti obavljati osnovne životne radnje
- teškoće u komunikaciji i socijalnim interakcijama povezane s poremećajima iz autističnog spektra
- senzoričke teškoće povezane s oštećenjem vida ili oštećenjem sluha zbog kojih nisu u mogućnosti samostalno sudjelovati u odgojno-obrazovnim aktivnostima
- učenici koji imaju ponašanja značajno ometajuća u funkcioniranju i ugrožavaju njihovu fizičku sigurnost i fizičku sigurnost drugih učenika
- kombinirane teškoće koje čine više lakših oblika prethodno navedenih teškoća
- rješenje o primjerenom obliku školovanja uz pomoćnika u nastavi.

Grigić, 2016., citira Greenspana i Wiedera, 2003., te piše kako je“ pomoćnik u nastavi osoba koja individualno surađuje s učenicima s teškoćama u razvoju, a čija je uloga dvostruka: s jedne strane pomaže učenicima u usvajanju odgojno – obrazovnih sadržaja, ali i potiče interakciju među tim i drugim učenicima, odnosno njihovu bolju integraciju u razredni odjel i općenito školsko okruženje.“ (3.str.)

Mnogo je uloga koje pomoćnik u nastavi ispunjava: potiče učenike na rad, usmjerava ih, potiče njihovu pažnju, ali i prilagođava gradivo kako bi bilo primjereno učenicima individualnim potrebama.

U Pravilniku o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima (NN, 102/2018), nabrojani su najvažniji zadaci koje pomoćnik u nastavi treba obavljati:

a) „potpora u komunikaciji i socijalnoj uključenosti:

- poticati učenika na suradnju s ostalim učenicima,
- poticati i usmjeravati učenika na prihvatljive oblike ponašanja te upozoravati učenika na štetnost i posljedice neprihvatljivih oblika ponašanja uz prethodno savjetovanje s učiteljem/nastavnikom i/ili stručnim suradnikom,
- pružiti potporu učeniku u provedbi pravila rada i igre,
- davati potporu u socijalizaciji uz interakciju s drugim učenicima.

b) potpora u kretanju:

- voditi učenika kojemu je potrebna potpora u kretanju (pridrživati, usmjeravati, upozoravati na prepreke i sl.),
- pružiti potporu učeniku koji se kreće u kolicima pri svladavanju prepreka,
- voziti učenika u kolicima ako se učenik ne može samostalno voziti te upravljati pomagalicama za penjanje i spuštanje u svrhu svladavanja prostornih prepreka,
- pružiti potporu učeniku u promjeni položaja tijela.

c) potpora pri uzimanju hrane i pića:

- dodatno pripremiti hranu učeniku: rezanje, usitnjavanje i sl.,
- hranjenje ovisno o potrebi učenika,
- pružiti potporu učeniku pri pijenju.

d) potpora u obavljanju higijenskih potreba (samo u slučaju nepostojanja adekvatne medicinske/njegovateljske pomoći za obavljanje tih potreba):

- pružiti potporu pri održavanju higijene,
- pružiti potporu učeniku u kretanju (vođenje, vožnja) pri odlasku u toalet,
- pružiti potporu učeniku pri korištenju toaleta (stavljanje na toalet i pridržavanje tijekom sjedenja; higijena tijela nakon obavljene nužde; mijenjanje higijenskih uložaka i higijena tijela pri mijenjanju; svlačenje i odijevanje odjeće; presvlačenje pelena i higijena tijela pri presvlačenju; pranje ruku nakon obavljene nužde),
- pružiti potporu učeniku pri presvlačenju (skidanje i odijevanje odjeće i obuće) tijekom boravka u školi i izvanučioničkim aktivnostima, ovisno o potrebi učenika i situaciji.

e) potpora u obavljanju školskih aktivnosti i zadataka:

- pružiti potporu učeniku u korištenju pedagoško-didaktičkih pomagala (Brailleova stroja, taktilne i/ili elektronično-akustične opreme, alternativnih oblika komunikacije te drugih specifičnih pomagala i opreme),
- pisati prema diktatu učenika u zadacima koji zahtijevaju pisanje rukom i/ili na računalu vodeći računa da se ne ometa nastavni proces,
- pružati tehničku potporu učeniku u čitanju, pisanju, računanju i izvođenju grafičkih radova,
- dodavati učeniku školski pribor,
- pridržavati udžbenik, fiksirati radne listiće i bilježnice za radnu podlogu,
- pružati potporu učeniku pri izvođenju praktičnih radova prema naputku učitelja/nastavnika,
- pružati potporu učeniku u izvođenju primjerenoga programa tjelesno-zdravstvene kulture prema naputku učitelja/nastavnika i nadležnoga školskog liječnika,
- pružati potporu učeniku u provođenju izvanučioničke nastave uz prethodnu potvrdu liječnika školske medicine za učenika izdanu na zahtjev škole u navedenu svrhu prema individualnim stanjima i potrebama učenika,
- dodatno pročitati zadatak i/ili uputu učeniku,
- usmjeravati pažnju učenika na nastavne aktivnosti,
- poticati učenika na izvršavanje zadanih uputa,
- voditi/usmjeravati učenika u izvršavanju zadataka na nastavnome materijalu,
- pružati potporu učeniku u samovrednovanju svoga rada i uspjeha te riješenih zadataka.

f) Suradnja s radnicima škole te vršnjacima učenika u razredu, što podrazumijeva razmjenu informacija potrebnu za praćenje i unapređivanje rada s učenikom.“ (NN, 102/2018).

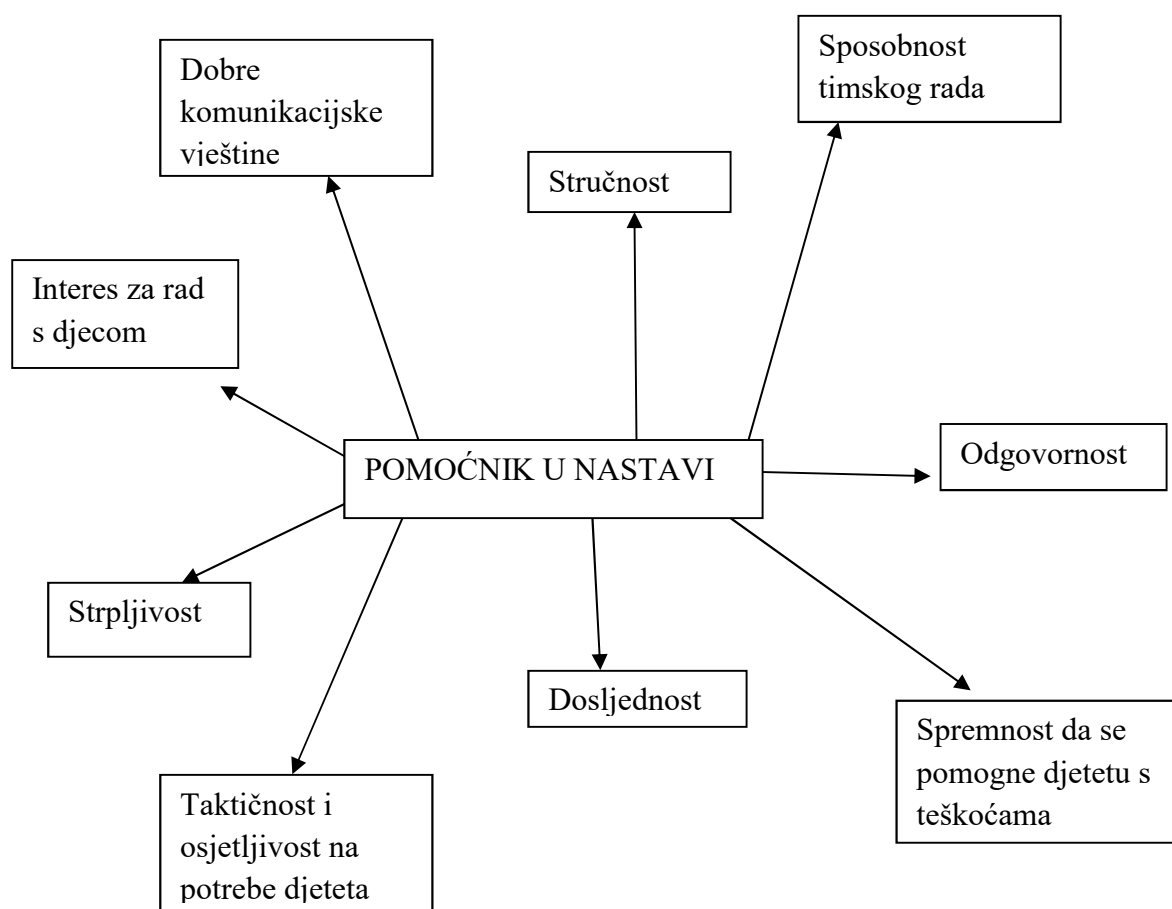
Uz najvažnije zadatke koji se postavljaju pred pomoćnike u nastavi, vrlo je važna i komunikacija pomoćnika sa roditeljima. Razmjena informacija i konzultiranje prije donošenja

bilo kakve odluke u vezi s učenikom pridonose dobrobiti i optimalnom funkcioniranju učenika u nastavnom procesu. U planiranju rada s djetetom potrebno je uključiti sve sudionike u proces (Velki, 2012., prema Grigić, 2016., str.) Dobra suradnja između učitelja/nastavnika, roditelja i pomoćnika u nastavi počiva na :

- Jasnim ciljevima
- Jasnim pravima i obvezama
- Višesmjernoj komunikaciji
- Međusobnoj potpori i poštovanju
- Razumijevanju
- Uvažavanju i
- Zajedničkom donošenju odluka

Pomoćnik u nastavi ne može biti svaka osoba, već bi to trebala biti osoba koja je završila minimalno četverogodišnju srednju školu, ima visoku motivaciju za posao pomoćnika u nastavi, prošao je i odslušao posebnu edukaciju verificiranu posebnim Planom i programom za pomoćnike u nastavi, posjeduje potvrdu o nekažnjavanju, ima liječničko uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti za poslove pomoćnika u nastavi, te ima minimalno poznavanje rada na računalu.

Grigić, 2016., navodi i kako postoje određene poželjne osobine koje bi pomoćnik u nastavi trebao imati: interes za rad s djecom, strpljivost, dobre komunikacijske vještine, sposobnost timskoga rada, stručnost, taktičnost i osjetljivost za potrebe djeteta, odgovornost, spremnost za pomoć djetetu s teškoćama i dosljednost.

Slika 2. Prikaz poželjnih osobina pomoćnika u nastavi prema Grigić (2016.)

Što se tiče obrazovanja i podučavanja pomoćnika u nastavi njihovoj ulozi, Marinić, 2017. (19.str.) u svome radu ističe: „U Hrvatskoj se program osposobljavanja za pomoćnika u nastavi provodi u Učilištu za obrazovanje odraslih IDEM. Postoje dvije kategorije osposobljavanja. Jedna uključuje uvođenje u rad pomoćnika u nastavi u trajanju od 20 sati. Njome se polaznici upoznaju s osnovnim pojmovima, odgojno obrazovnim potrebama učenika s teškoćama, odgojno obrazovnom inkluzijom, oblicima inkluzivne potpore u hrvatskom školstvu, pravima učenika s teškoćama. Također se upoznaju sa specifičnostima pristupa poučavanju učenika s teškoćama, razvijaju metode pružanja podrške u odgojno obrazovnom procesu te razvijanju socijalnih vještina učenika s teškoćama (Edukacije za pomoćnike u nastavi, 2017). Druga kategorija, pod nazivom Program osposobljavanja za obavljanje poslova pomoćnika u nastavi u radu s djecom s teškoćama, je strukturirana kroz 90 sati teorijske nastave, 24 sata vježbi i 104 sata praktične nastave. Njome se polaznici upoznaju s temeljnim principima odgojno-obrazovnog uključivanja, školskom organizacijom, sustavima i procedurama, osnovama razvoja djeteta i učenja, komunikacijom u školi i

podrškom u učenju. Usvajaju temeljne strategije poučavanja pismenosti, matematike i primjene ICT tehnologije kao i vještine potrebne za pružanje adekvatne podrške u ponašanju (Učilište za obrazovanje odraslih IDEM, 2012).“

U cilju poboljšanja kvalitete rada pomoćnika u nastavi i pružanja stručne pomoći postoje i koordinatori pomoćnika u nastavi. To su obično članovi stručnog tima škole (pedagog, psiholog, edukator rehabilitator ...), koji daju naputke pomoćnicima prije početka rada, prate tijek rada, te daju završno mišljenje pri završetku rada. Cilj svake od tih pomoći i podrške je vježbanje pojedinih aktivnosti kako bi povećali učenikovu samostalnost u nastavi te njegovom slobodnom vremenu. Koordinator bi trebao proširiti znanje pomoćnika u nastavi, stvoriti kreativno okruženje, unapređivati profesionalno djelovanje i poučavanje na temelju prakse. Prema Stančić i sur.,2014., 6.str.: „, koordinator škole odgovoran je i za osiguravanje edukacija za učitelje i pomoćnike u nastavi, kako bi osigurao optimalno zadovoljenje potreba učenika. Važno je da koordinator analizira i fokusira rad pomoćnika ovisno o posebnim vještinama ili iskustvima koje pojedini pomoćnik u nastavi posjeduje, te da pruža individualnu i grupnu potporu putem organiziranih i redovnih savjetovanja.“

1.3. Obveze pomoćnika u nastavi

Svaki posao ima svoje obveze kojih se radnici trebaju pridržavati. Stančić i sur. (2014.) opisuju kako postoje dvije razine složenosti poslova pomoćnika u nastavi. Kompetencije prve razine složenosti odnose se na obavljanje rutinskih zadataka pod neposrednim vodstvom učitelja/ nastavnika te posrednu ulogu koordinatora za pomoćnike u nastavi. Ove kompetencije omogućuju rad po utvrđenim rutinama, metodama i postupcima, no pomoćnik ipak može razviti određenu samostalnost u skladu s razinom osposobljenosti, iskustvom i znanjem.

Obveze ove razine složenosti su: pomaganje učitelju/ nastavniku u provođenju obrazovnog programa; pružanje podrške učeniku ili grupi učenika u zadacima koji zahtjevaju spoznajnu, komunikacijsku, senzornu, motoričku i interakcijsku aktivnost u svakodnevnim aktivnostima i prema planiranom programu uz kontinuirano mjesečno, tjedno i dnevno planiranje podrške pod nadzorom učitelja te obaveznu evaluaciju na kraju sata/ dana i nastavnog tjedna; primjerena komunikacija s učenicima, učiteljima/ nastavnicima, stručnim timom i roditeljima učenika, briga o sigurnosti učenika po uputi učitelja/ nastavnika; podrška učitelja/ nastavnika u brizi i nadzoru učenika u izvannastavnim aktivnostima i izvanučioničkim aktivnostima

prema procjeni učitelja; podrška učitelju/ nastavniku u radu s cijelim razredom ovisno o aktivnostima koje se u nastavnom satu provode u situacijama i na način koji preporuča učitelj/ nastavnik/ strukovni učitelj; provođenje manjih administrativnih poslova; uspoređivanje, razvrstavanje i podjela nastavnih materijala za vježbanje, ponavljanje, provjeravanje naučenoga; podrška u pripremi i održavanju prostora za učenje; podrška učenicima s teškoćama za koje je zadužen za vrijeme dnevnih dežurstava ovisno o rasporedu zaduženja; prihvata učenika s kojima radi pri dolasku u školu i pomoć u pripremanju za odlazak iz škole; pomaganje učenicima u dnevnim aktivnostima života ; suradnja s roditeljima prema napucima učitelja/ nastavnika/ strukovnog učitelja. (Stančić i sur., 2014.)

Druga razina složenosti poslova omogućuje pomoćnicima u nastavi samostalno obavljanje zadataka, koje je prethodno definirao učitelj/ nastavnik. Ta razina kompetencije omogućuje pomoćniku u nastavi primjenu tehnika, vještina, postupaka, poticaja i metoda prema njegovoj vlastitoj prosudbi u određenim situacijama. Dakako, druga razina kompetencije podrazumijeva i certificiranu pojačanu edukaciju, dodatne kvalifikacije te prethodno iskustvo rada s učenicima s teškoćama. Obveze druge razine kompetencije, uz sve one nabrojane u obvezama za prvu razinu kompetencije, uključuju i: podršku i izradi nastavnih sredstava prema napucima učitelja/ nastavnika; podršku učitelju/nastavniku u radu s cijelim razredom ili skupinama učenika prema vlastitoj procjeni, ovisno o aktivnostima koje se na nastavnom satu provode; podršku učitelju/ nastavniku za vrijeme dnevnih dežurstava; provjeru učinka obrazovne podrške te sudjelovanje u procesu procjene napretka učenika u vezi s ciljevima daljnjeg obrazovanja.

U popisu obveza pomoćnika u nastavi nalazi se i propisno i pravodobno vođenje dokumentacije pomoćnika u nastavi. Dokumentacija se sastoji od dnevnika rada, komunikacijske bilježnice, evidencijske tablice, raspored sati i realizacija, upitnik za samoprocjenu pomoćnika u nastavi te završno godišnje izvješće pomoćnika u nastavi.

U dnevniku rada pomoćnik za svaki nastavni dan treba navesti svoje ime i prezime, ime i prezime učenika, datum i broj sati, ime svake nastavne jedinice te opisati aktivnosti tijekom tog nastavnog dana.

U komunikacijskoj bilježnici pomoćnik u nastavi upisuje dodatna zapažanja o učeniku, podsjetnike za domaću zadaću, posjete izvan škole, informacije o učeniku koje bi roditelj trebao znati, te anegdote tijekom nastave.

Evidencijsku tablicu pomoćnik u nastavi popunjava svakodnevno, kroz cijeli mjesec. Popunjava se u elektronskom obliku, svakodnevno se piše broj sati u neposrednom radu s učenicima, te se na kraju mjeseca predaje koordinatoru za pomoćnike u nastavi.

Pomoćnik u nastavi, zajedno s koordinatorom izrađuje raspored sati, te u njemu zapisuju za svaki dan raspored školskih predmeta koje učenik taj dan sluša.

Dva puta godišnje pomoćnik u nastavi ispunjava i upitnik za samoprocjenu pomoćnika u nastavi, u kojem ocjenjuju svoje aktivnosti u podršci učenicima, učiteljima, školi, kurikulumu, te o svojim osobnim kvalitetama i vještinama.

Na završetku školske godine pomoćnik u nastavi piše završno godišnje izvješće. U njemu se treba osvrnuti na učenika u odgojno - obrazovnom procesu (na njegovu sposobnost zadržavanja pažnje, ponašanje za vrijeme odmora, umara li se brzo, koliko često su potrebne izmjene aktivnosti, u kojoj mjeri svladava nastavno gradivo, procijeniti je li došlo do poboljšanja tijekom nastavne godine...). U jednom dijelu izvješća treba se osvrnuti na odnos učenika prema drugim učenicima, učiteljima i pomoćniku, zatim treba opisati učenikov odnos prema učenju, školskim obvezama, suradnji s roditeljima, te na kraju svoje mišljenje o tome je li takav način rada bio koristan učeniku i preporuku za daljnji rad.

1.4. Stavovi i njihov značaj

„Smatralo se, i vjerojatno se još uvijek smatra da je jedan od središnjih i osnovnih koncepata socijalne psihologije koncept stava. Allport je vidio stavove kao „najznačajniji i prijeko potreban pojam u socijalnoj psihologiji“ (Pennington, 2008., 82.- 83.str.)

Svakodnevno vidimo kako ljudi jedni od drugih traže da izraze svoje stavove, zanimaju ih mišljenja drugih, pokušavaju promijeniti nečiji pogled na određeni dio njihovog života. Sva glavna područja socijalne psihologije, kao što su stereotipi, namjere, predrasude, potrošačko ponašanje, međuljudska privlačnost i slično nisu dovoljno jasni bez razumijevanja stavova prema njima.

„Stavovi pomažu pojedincu da se lakše snalazi, da razumije druge, da se prilagodi nekoj sredini, da se zaštiti. Zaštita ide u smislu očuvanja vlastite vrijednosti, a često i u tom smislu da pojedinac ne uočava nepoželjne istine o samome sebi. Na taj je način njegova slika o vlastitoj vrijednosti u redu i on nema problema sa samopoštovanjem, koje je itekako važan motiv što ga čovjek mora zadovoljiti. U krajnjoj liniji, čovjek zauzima

stavove i prema samom sebi, svojim osobinama, postupcima, akcijama.“ (Novosel-Kernic, 1991., prema Cochrane 1974., 116.str.)

„U razmjerno kratkom vremenu svog postojanja, pojam stava je, poglavito u socijalnoj psihologiji, ali i psihologiji općenito, zauzeo središnje mjesto i postao predmetom nepodijeljenog interesa, o čemu svjedoče brojna istraživanja.“ (Milas, 2004., 10. str.)

„Dva su razloga zbog kojih su socijalni psiholozi posvetili toliku pažnju istraživanju stavova :

a) ako prihvatimo da su ciljevi socijalne psihologije objašnjavanje i predviđanje ponašanja, tada bi poznavanje stavova trebalo pružiti značajan uvid u to;

b) stavovi su relativno trajni, ali se također lako mogu promijeniti (kad se razmotre u usporedbi s uvjerenjima i vrijednostima) i zbog toga je važno otkriti uvjete i okolnosti te promjene.“ (Pennington, 2008., 83.str.)

1.5. Definicije stava

Prema Milas (2004.), jedna od prvih i najznačajnijih definicija stava je Allportova iz 1935. godine, prema kojoj je stav iskustvom usvojeno stanje mentalne spremnosti, koje usmjerava i utječe na reakcije pojedinca prema svim objektima i situacijama s kojima je povezan.

Starijim definicijama pripada i određenje stava kao trajnog i dosljednog načina mišljenja, osjećanja i ponašanja prema određenim ljudima, pojavama ili objektima (Myers, 1993.). Novije definicije stavova usredotočene su na stavove kao jednodimenzionalne konstrukte utemeljene na vrednovanju različitih pojava i objekata, pa i jedno od takvih određenja opisuje stav kao povoljno ili nepovoljno vrednovanje nečega ili nekoga iskazano u nečijim uvjerenjima, osjećajima ili namjeravanom ponašanju.

„ Od raznih definicija stavova trebamo se sjetiti bitnoga. Stav je djelomično emocionalni doživljaj, nastojanje da se reagira pozitivno ili negativno na nešto. To nešto može biti stvar, ideja, situacija, osoba. To možemo biti i mi sami, jer svaki čovjek ima i stavove prema sebi.“ (Novosel-Kernic, 1991., 114.str.)

Socijalni psiholozi su pri definiranju stavova koristili dva različita pristupa, strukturalni pristup i funkcionalni pristup. Koristeći strukturalni pristup, socijalni psiholozi promatraju vezu stavova s uvjerenjima, vrijednostima, namjerama i ponašanjem.

Newcomb (1950.) je upravo prema strukturalnom pristupu definirao stavove : „stav se može definirati kao „naučena sklonost reagiranju na dosljedno povoljan ili nepovoljan način s obzirom na određeni način“. Ta definicija uključuje četiri važna aspekta stavova prema strukturalnom pristupu: a) stavovi se uče kroz iskustvo; b) čine ljude sklonima da se ponašaju (reagiraju) na određen način; c) stavovi i ponašanje podčinjavaju se načelu dosljednosti; d) nepovoljan ili povoljan način ponašanja odražava evaluativnu komponentu stavova. “ (Pennington, 2008., 85.str.)

Funkcionalnim pristupom se pak doznaje kako treba postupati u promjeni stavova. Smatra se kako stavovi unaprjeđuju dobrobit pojedinaca vršeći četiri funkcije: funkcije prilagodbe, spoznajnu funkciju, funkciju samoizražavanja i funkciju obrane ega. Ovaj pristup podrazumijeva da bi se pri promjeni stavova trebalo poznavati stav neke osobe, kao i funkciju koju taj stav ima za osobu.

Zaključeno je ipak kako se oba pristupa trebaju kombinirati da bismo dobili cjelovitu definiciju stavova.

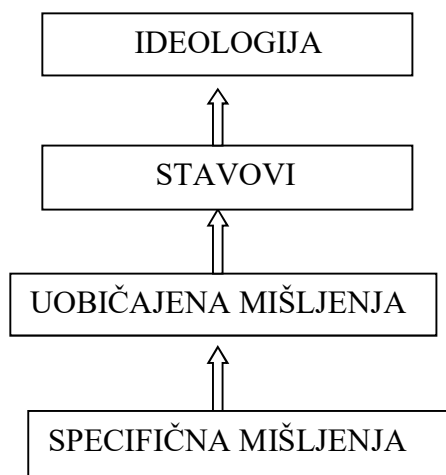
1.6. Formiranje stavova

Prema Novosel-Kernic (1991.) „Rubinstein smatra da se stavovi formiraju s pomoću četiri glavna socijalno–psihološka mehanizma: oponašanjem (spontano formiranje), identificiranjem (svjesna motivacija), informiranjem (priopćavanje koji je stav poželjan), te aktiviranjem nekih djelatnosti za razvoj nekog stava.“ (97.str.)

Stavovi se formiraju na osnovu iskustva, bilo u neposrednom kontaktu s objektom stava ili posredno u interakciji sa socijalnom okolinom (Boričić, 2012., prema Leutar, Štambuk 2006.). Roditelji imaju najveći utjecaj na formiranje stava, no u formiranje stava su uključene i odgojno-obrazovne institucije od vrtića do fakulteta. Socijalni psiholozi tvrde kako se stavovi formiraju pomoću spoznajnih, emocionalnih i konativnih komponenti. Spoznajno formirani stav obično nastaje detaljnim analiziranjem odgovarajućih činjenica, emocionalno zasnovani stav pak nastaje prevladavanjem emocija i vrijednosti nad objektivnom analizom objekta

stava, dok su konativni stavovi najčešće zasnovani na opažanju vlastitog ponašanja prema objektu stava.

Pri promatranju nastajanja stavova počinje se uvijek od promatranja osnovnih faktora ličnosti. Eysenck je stvorio model strukture društvenih stavova, prema kojem organizacija društvenih stavova počiva na četiri razine različitog stupnja općenitosti. U dnu strukture su specifična mišljenja, koja nisu svojstvena vlasniku stava i u drugim okolnostima mogu biti drukčije, te su ta mišljenja odraz trenutne situacije. Iznad specifičnih mišljenja su uobičajena mišljenja, koja su svojstvena pojedincu, stabilna su i manje podložna promjenama. Uobičajena mišljenja postaju temelj za treći dio strukture, stavove, koji su sastavljeni od većeg broja mišljenja o određenom problemu. Više sličnih stavova kojima je zajednička određena tema čine ideologiju ili natstavove.

Slika 1. Prikaz organizacije stavova prema Eysenckovu modelu (Milas, 2004.)

1.7. Dimenzije stavova

Prema Shaw i Wright (1967.), stavovi posjeduju sljedeće karakteristike:

- a) Stavovi su temeljeni na evaluativnim konceptima koji se tiču karakteristika referentnih objekata i daju poticaj motiviranom ponašanju: stavovi su evaluativne, afektivne reakcije koje su temeljene na primjeni evaluativnih koncepata koje potiču rast motivacije

- b) Stavovi su konstruirani da variraju u kvaliteti i intenzitetu (ili intenzitetu), na kontinuumu od pozitivnih, preko neutralnih, do negativnih: kvalitativna varijacija stava je predstavljena valencijom, koja reflektira varijaciju objekata u odnosu na postizanje cilja. Snaga ili intenzitet stava je predstavljena ekstremnošću pozicije koju stav zauzima na kontinuumu te postaje jači što se više udaljava od neutralne pozicije.
- c) Stavovi su naučeni, a ne genetski određeni ili rezultat rasta i sazrijevanja: stavovi se uče kroz interakcije sa socijalnim objektima, te u socijalnim događajima i situacijama. Sve vrste učenja pružaju bazu za usvajanje stavova.
- d) Stavovi imaju posebne socijalne referencije ili posebne razrede: ove referencije ne moraju biti konkretni objekti, no trebaju uključivati takve apstrakte referencije kao što su ratovi, religija, politička pitanja, te svjetski problemi.
- e) Stavovi posjeduju varirajuće stupnjeve međupovezanosti jednih s drugima: stavovi su međusobno povezani do te mjere da posjeduju slične referencije. Stavovi koji su vrlo povezani tvore podsustave. Podsustavi su opet međusobno povezani te tvore veliki sustav stavova pojedinca.
- f) Stavovi su relativno stabilni i dugotrajni: vraćajući se na Eysenckov model, stavovi u višim razinama postaju stabilniji što su složeniji. Afektivne predispozicije mijenjaju se sporo. Centralni stavovi su trajniji te nude viši stupanj perceptivnog zatvaranja.

1.8. Mjerenje stavova

Postoje dva najvažnija razloga zbog kojih socijalni psiholozi mjere stavove. Kao prvi razlog ističu da žele izmjeriti snagu pozitivnih ili negativnih osjećaja, a ne samo osjeća li se osoba pozitivno ili negativno prema objektu ili osobi. Drugi razlog je dobivanje objektivne mjere stava osobe prije i nakon pokušaja promjene, kako bi se utvrdila djelotvornost promjene stava. Mjere stavova dijelimo na dvije najvažnije – neizravne mjere i izravne mjere.

Neizravne mjere su metode za mjerenje stavova gdje osobu ne pitamo izravno za njihov stav. Najuobičajnije tehnike su fiziološke tehnike, nenametljive tehnike i projektivne tehnike. Elektrodermalna reakcija, otkucaji srca i proširenje zjenica su fiziološke tehnike koje pretpostavlja da afektivna komponentna stavova korelira s aktivnošću autonornog živčanog sustava. Nenametljive mjere pretpostavljaju kako je ponašanje u skladu sa

stavovima pa će, naprimjer, mjera stava prema vjeri biti učestalost posjeta crkvi. Projektivne tehnike mjere stavove prema činjenici da osobe projiciraju svoje osobne stavove na druge pa, naprimjer, kao test nude slike sa praznim oblačićima koje osoba čiji se stav ispituje treba ispuniti tekstem. Prednosti neizravnih tehnika su manja vjerojatnost kako će one proizvesti društveno poželjne odgovore, dok su nedostaci teško mjerenje snage stava i smanjena pouzdanost rezultata.

Izravne mjere odnose se na tehnike mjerenja stavova, a najvažnije su Thurstoneova skala, Likertova skala, Bogardusova skala, Osgoodov semantički diferencijal, te sociometrija.

Thurstoneovu skalu primjenjujemo tako da prikupimo mišljenja raznih grupa ljudi, zatim vršimo selekciju mišljenja i odabiremo samo 50 do 100 mišljenja prema točno određenim kriterijima (relevantnost u odnosu prema problemu, jasnoća, kratkoća i dopuštanje samo jedne interpretacije, mišljenje mora sadržavati samo jednu ideju, mišljenje mora biti takvo da ga se ili prihvaća ili odbacuje, te mišljenja trebaju obuhvaćati kontinuum od najpovoljnijih do najnepovoljnijih stavova prema objektu u pitanju), nakon toga se mišljenja daju na procjenu skupini procjenjivača koji trebaju svrstati mišljenja u kategorije. Nakon što procjenjivači svrstaju mišljenja u kategorije, radi se distribucija procjena svih procjenjivača za svako mišljenje, te se na kraju odabiru mišljenja koja će ući u skalu.

„ Likertovu ljestvicu (skalu) je 1932.godine osmislio američki psiholog Rensis Likert. Ovom se ljestvicom (skalom) otklanjaju nedostaci Thurstonove ljestvice, kojom se od ispitanika zahtjeva da izaberu jedan od niza izjava. Likertova ljestvica omogućuje ispitanicima da odrede svoj stupanj slaganja s određenom izjavom.“(Rovis, 2017., 29.str.) Likertova skala sadrži tvrdnje, te pokraj njih pet stupnjeva: 1.veoma se slažem, 2. slažem se, 3. neodlučan sam, 4. ne slažem se, 5. uopće se ne slažem. Ispitivač za svaku tvrdnju treba zaokružiti jedan od tih pet stupnjeva te na taj način izraziti stupanj slaganja ili ne slaganja s određenom tvrdnjom. Kao ljestvicu prikupljanja podataka odabrana je ova ljestvica za mjerenje objektivne dimenzije stava jer ju je lako konstruirati te je lako razumljiva ispitanicima. Još jedna od prednosti jest i što ne zahtjeva mnogo vremena za ispunjavanje ispitanicima te je na taj način i lakše prikupiti potreban uzorak ispitanika.

Bogardusova skala naziva se još skala socijalne distance te se najviše približava mjerenju motivacijske komponente stava. Mjeri stupanj u kojem se ispitanik želi ili ne želi približiti drugoj osobi.

Osgoodov semantički diferencijal mjeri značenje pojedinih riječi za ljude. Sastoji se od bipolarnih pridjeva koji imaju sedam stupnjeva. Ispitanik treba križićem označiti gdje je njegovo mjesto između dva bipolarna pridjeva na skali sedam stupnjeva (-3, -2, -1, 0, 1, 2, 3). Ovakav način prikupljanja podataka odabran je jer želi izmjeriti i subjektivnu dimenziju stava nastavnika prema pomoćnicima u nastavi. Također, lako ga je konstruirati, može se preuzeti gotova skala pridjeva koju ćemo upotrijebiti, ili možemo promijeniti samo dio pridjeva na gotovoj skali.

1.9.   **Otpornost stavova**

Prema Novesel-Kernic (1991.), stavove nije lako mijenjati niti utjecati na njihove promjene, a geštalisti smatraju i da svaka promjena stava uključuje nužan fiziološki stres za neko senzorno područje. Prema istoj autorici, postoji nekoliko čimbenika koji utječu na otpornost stava:

- a) Iracionalna komponenta u stavu: pojedinac će najvažnijim stavovima smatrati one usvojene najranije u svom životu te će se u skladu s njima i ponašati. Tako će, na primjer, osoba koja je rasla u sredini u kojoj se rad pojedinca iznimno cijeni, i sama kasnije cijeliti ljude koji mnogo rade.
- b) Selektivnost percepcije: selektivnost ustvari čuva stav da se u njega ne uklape informacije koje mogu utjecati na njegovu promjenu. Zato takve informacije najčešće ne mogu probiti blokadu percepcije.
- c) Selektivnost pamćenja: osoba pamti i uči samo one informacije koje se slažu s već formiranim stavom te ga pojačavaju.
- d) Izbjegavanje: sve informacije koje su suprotne stavu, ili koje se ne slažu potpuno sa stavom, nastoje se izbjeći.
- e) Uzajamna podrška: osobe sličnih ili istih stavova su važni jedni drugima. Pronalazeći istomišljenike osobe učvršćuju i produbljuju svoje stavove.
- f) Mentalna inertnost: odnosi se na inertnost mozga za propitkivanje ispravnosti formiranog stava, zbog čega dolazi do petrifikacije stava.

Stavovi jesu stabilni, no promjenom životnih okolnosti, sazrijevanjem ličnosti ili specifičnim iskustvima koje proživljava pojedinac može mijenjati svoje stavove.

Prema Novosel – Kernic, 1991., najčešća promjena u stavu je promjena u intenzitetu stava (pojedinci počinje manje ili više intenzivno zastupati svoj stav). Obično se stavovi mijenjaju tako što ih pojedinac prestrukturira i usvoji do kraja, ali također pod pritiskom pojedinac može izraziti svoj novi stav, iako je njegov primarni stav i dalje na snazi.

2. Problem, cilj i hipoteze istraživanja

2.1. Problem istraživanja

U Republici Hrvatskoj još nije zakonski uređen model obrazovanja i stjecanja kompetencija za obavljanje posla pomoćnika u nastavi. Zbog različitih programa osposobljavanja koji se provode ovisno o županiji, odnosno gradu u kojem se škole nalaze, kao i zbog nedovoljno jasno definirane uloge pomoćnika u nastavi, njihovi se pristupi razlikuju, kao i očekivanja nastavnika i roditelja učenika s teškoćama u razvoju od njih. Sve to utječe na uspjeh učenika s teškoćama u razvoju u svladavanju obrazovnih ishoda. Zbog toga je važno istražiti stavove nastavnika osnovnih škola u čijim su razredima pomoćnici u nastavi prema pomoćnicima u nastavi.

2.2. Cilj istraživanja

Opći cilj ovog istraživanja bio je istražiti stavove nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u osnovnim školama na području Brodsko – posavske županije.

Uz opći cilj istraživanja, postavljeni su i sljedeći specifični ciljevi:

1. Istražiti razlikuju li se stavovi nastavnika i nastavnica prema pomoćnicima u nastavi.

2. Istražiti postoji li statistički značajna razlika među stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na njihovo prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi i ako da, u kojem su smjeru te razlike.
3. Istražiti postoji li statistički značajna razlika među stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na seosko ili gradsko područje u kojem je škola u kojoj rade.

2.3. Hipoteze istraživanja

U istraživanju smo postavili tri hipoteze:

H1: Nema statistički značajne razlike u stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi s obzirom na spol.

H2: Postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na njihovo prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi.

H3: Postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na područje u kojem se nalazi škola.

H3.1 Nastavnici koji rade u školama koje se nalaze na gradskom području imat će pozitivnije stavove prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na nastavnike koji rade u školama koje se nalaze u ruralnim područjima Brodsko – posavske županije.

3. Metode istraživanja

3.1. Uzorak ispitanika

Populacija koja je obuhvaćena istraživanjem su nastavnici u osnovnim školama na području Brodsko – posavske županije. Uzorak je namjeran i glavni kriterij za odabir bio je da su ispitanici nastavnici koji predaju u predmetnoj nastavi.

Istraživanjem je ukupno obuhvaćeno 92 ispitanika. Točnije, u istraživanju je sudjelovalo 25% muških (N=23) i 75% ženskih ispitanika (N=69) što se može vidjeti iz *Tablice 1*. Navedeni

podatak nije iznenađujući s obzirom da je nastavničko zanimanje u praksi poprilično feminizirano.

Tablica 1. Uzorak ispitanika

SPOL	f	%
Muško	23	25
Žensko	69	75
Bez odgovora	0	0
UKUPNO	92	100,0

Istraživanjem su obuhvaćene sljedeće škole s područja Brodsko – posavske županije:

OŠ „Vladimir Nazor“, Slavonski Brod, broj ispitanika = 13

OŠ „Bogoslav Šulek“, Slavonski Brod, broj ispitanika = 14

OŠ „Antun Mihanović“, Slavonski Brod, broj ispitanika = 22

OŠ „Đuro Pilar“, Slavonski Brod, broj ispitanika = 15

OŠ „Ivana Brlić Mažuranić“, Slavonski Brod, broj ispitanika = 3

OŠ „Mato Lovrak“, Nova Gradiška, broj ispitanika = 2

OŠ „Markovac“, Vrbova, broj ispitanika = 1

OŠ „Antun Matija Reljković“, Bebrina, broj ispitanika = 11

OŠ „Dr. Stjepan Ilijašević“, Oriovac, broj ispitanika = 12

Što se tiče dobi ispitanika, podjednako su bili zastupljeni ispitanici svih dobi, od 25 do 65 godina. Unatoč tome, može se primijetiti da je najviše ispitanika bilo u dobi od 40 godina

(9,8%, N= 9). Nadalje, istraživanjem je obuhvaćeno više ispitanika koji su zaposleni u osnovnim školama iz gradskog područja (71,7%, N=66), nego što je ispitanika iz ruralnog područja (28,3%, N=26).

Prema godini staža, vidljivo je da su najzastupljeniji ispitanici koji imaju od 10 do 15 godina staža (40,2%, N=37), dok su manje zastupljeni ispitanici koji imaju od 0 do 5 (17,4%, N=16) i preko 20 godina (17,4%, N=16).

Osim navedenih demografskih obilježja, 78,3% (N=72) ispitanika se izjasnilo da imaju prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi, dok se 21,7% (N=20) izjasnilo da ga nemaju.

Tijekom kolegija Kvalitativne metode istraživanja proveden je intervju s jednom nastavnicom o njenom mišljenju o pomoćnicima u nastavi. Dio rezultata toga istraživanja je vrlo bitan i povezan s ovim istraživanjem, te je dodan iz navedenog razloga. Sudionica kvalitativnog dijela istraživanja je učiteljica koja ima trideset osam godina, ima visoku stručnu spremu te devet godina radi u struci. Diplomirana je magistrica edukacijske rehabilitacije. Iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi ima od samog početka uvođenja pomoćnika u nastavi u škole.

3.2. Mjerni instrument

Upitnik o stavovima nastavnika prema pomoćnicima u nastavi osmišljen je za potrebe ovog istraživanja. Upitnik sadržava tri dijela – prvi dio s općim podacima o ispitaniku, drugi dio s tvrdnjama Likertova tipa, te treći dio u obliku Osgoodovog semantičkog diferencijala s devet bipolarnih pridjeva. Prvi dio sadržava podatke koje ispitanik treba sam upisati: naziv škole, dob, spol, godine radnog staža te imaju li prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi. U drugom dijelu upitnika nalaze se dvadeset tvrdnji Likertovog tipa, a ispitanici za svaku od tvrdnji trebaju zaokružiti jedan od stupnjeva od jedan do pet : 1 – u potpunosti se slažem, 2 – slažem se, 3 – ne mogu procijeniti, 4 – djelomično se ne slažem, 5 – potpuno se ne slažem. Ovi stupnjevi su zbog podataka zamijenjeni, odnosno zbog računanja u programu SPSS, te su tvrdnje dobile značenja 1= U potpunosti se slažem, 2= Slažem se, 3= Ne mogu procijeniti, 4= Ne slažem se, 5= U potpunosti se ne slažem. Treći dio sastoji se od devet bipolarnih pridjeva, a između pridjeva nalaze se brojevi od jedan do pet. Za svaki par pridjeva ispitanik treba

zaokružiti jedan od brojeva te time označiti kojoj karakteristici je pomoćnik u nastavi najbliže.

U kvalitativnom istraživanju korišten je polustrukturirani intervju. Intervju se odvijao u zbornici škole, tijekom slobodnog sata nastavnice. Postavljena su sljedeća pitanja:

1. Što mislite, koje su uloge pomoćnika u nastavi u nastavnom procesu?
2. Koje su obveze pomoćnika u nastavi tijekom i nakon nastavnog procesa?
3. Što mislite, koji su zadaci pomoćnika u nastavi tijekom nastavnog sata?
4. Pomaže li pomoćnik u nastavi učeniku pri uključivanju u razredni kolektiv?
  - a) Ako da, na koji način mu pomaže?
5. Motivira li pomoćnik u nastavi učenika na izvršavanje radnih zadataka?
  - a) Ako da, kako motivira učenika? Što čini pri tome?
6. Usmjerava li pomoćnik u nastavi učenika na sadržaj rada?
  - a) Ako da, kako to čini?
7. Zanima li se pomoćnik u nastavi za dodatne načine pomoći učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja predmeta kojeg predajete?
  - a) Ako da, kako pokazuje to zanimanje? Što čini pri tome?
8. Obavještava li Vas pomoćnik u nastavi o svim bitnim promjenama vezanim za učenika koje mogu utjecati na učenikov uspjeh u svladanju predmeta kojeg predajete?
  - a) Kada to čini?
  - b) Kada to ne čini?
9. Kontaktira li vas pomoćnik u nastavi u vezi dodatnih savjeta za pomoć učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja predmeta kojeg predajete?
  - a) Ako da, koliko često to čini?
  - b) Koliko često bi Vas pomoćnik u nastavi trebao kontaktirati u vezi dodatnih savjeta? Zašto to mislite?

10. Čime ste zadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?
11. Čime ste nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?
12. Kakve promjene biste predložili pomoćnicima u nastavi kako bi oni kvalitetnije ispunjavali svoje poslove i zadatke?
13. Što smatrate bitnim za kvalitetniji rad pomoćnik u nastavi?

3.3. Način provođenja istraživanja

Istraživanje je provedeno u ožujku i travnju 2019.godine. Sa svakom školom individualno je dogovoreno vrijeme provođenja istraživanja te je poslan dopis o istraživanju izdan od strane Fakulteta. Upute za ispunjavanje dane su usmeno stručnim suradnicima u školama-pedagozima, a i navedene su u Upitniku prije drugog i trećeg dijela. Stručni suradnici škola su upitnike podijelili nastavnicima i prikupili ispunjene upitnike.

Kvalitativni dio istraživanja proveden je u jednom susretu, unaprijed dogovorenom, u školskoj zbornici, nakon završetka nastave ispitanice.

Provedeno istraživanje u svojoj fazi planiranja, provedbe i prikazivanje rezultata slijedi načela Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, 2006). Poseban naglasak u ovom istraživanju usmjeren je na poštivanje **članka 2 ovog kodeksa** u dijelu kojim se ističe kako se „*rezultati znanstvenih istraživanja, prikupljaju se u skladu s najvišim standardima etičke i znanstvene prakse, poštujući najviše tehničke standarde*“ te kako se podrazumijeva da „*prikazani rezultati istraživanja u bilo kojem obliku dosljedno odgovaraju provedenim istraživanjima te ni u najmanjoj mjeri ne postoji izmišljanje, krivotvorenje ili plagiranje podataka, rezultata, ideja, postupaka ili riječi u postupcima predlaganja, provođenja, revizije ili prikazivanja istraživanja*“ (Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, 2006, str.1-2). Također posebna se briga u istraživanju vodila o zaštiti ispitanika „*pri tome je potrebno jamčiti dragovoljno sudjelovanje svih ispitanika, povjerljivost, tajnost i anonimnost podataka o ispitanicima te povoljan omjer boljitka/rizika za ispitanike*“. (Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, 2006, str.3).

4. Rezultati kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja i rasprava

4.1. Rezultati kvantitativnog istraživanja

U nastavku prikazani su rezultati provedenog istraživanja i njihova interpretacija u sklopu teme.

Ispitanici su procjenjivali koliko se slažu s tvrdnjama koje govore o pomoćnicima u nastavi. U *Tablici 2* vidljivo je da se ispitanici najviše slažu kod tvrdnji: 83,7% (N=77) se ispitanika složilo da se pomoćnik u nastavi *pristojno odjeva* (M=1,23, SD=0,665) te se 71,7% (N=66) složilo da se *na nastavi uvijek ponaša na primjeren način* (M=1,41, SD=0,814). Kod tvrdnje *Suraduje i s drugim nastavnicima unutar kolektiva (koji ne predaju učeniku kojem je dodijeljen pomoćnik u nastavi)* 48,9% (N=45) ispitanika je izrazilo neutralni stav, odnosno da ne mogu procijeniti. Osim navedenog, 47,8% (N=44) ispitanika je izrazilo potpuno neslaganje s tvrdnjom *Svojim ponašanjem pomoćnik u nastavi ograničava djetetovu samostalnost u nastavnom procesu* te ih je 31,5% (N=29) izrazilo neslaganje kod tvrdnje *U suradnji sa mnom pomaže u pripremanju individualiziranih materijala za nastavu primjenom prikladnih didaktičko-metodičkih postupaka*.

Tablica 2. (Ne)slaganje ispitanika s nizom tvrdnji koje se odnose na pomoćnika u nastavi

Tvrdnje koje se odnose na pomoćnika u nastavi		1 ³	2	3	4	5	M	SD
		%						
13	Pristojno se odjeva	83,7	14,1	0	0	2,2	1,23	0,665
10	Na nastavi se uvijek ponaša na primjeren način	71,7	20,7	4,3	1,1	2,2	1,41	0,814
11	Odmjeren/a je u govoru	65,2	30,4	1,1	1,1	2,2	1,45	0,776
17	Komunicira s učenikom poštivajući karakteristike oštećenja učenika	66,3	27,2	3,3	0	3,3	1,47	0,845

³ 1= U potpunosti se slažem, 2= Slažem se, 3= Ne mogu procijeniti, 4= Ne slažem se, 5= U potpunosti se ne slažem

6	Usmjerava učenika na sadržaj rada (prst, olovka, kartice)	65,2	26,1	6,5	0	2,2	1,48	0,805
18	Pokazuje primjerenu razinu empatije prema učeniku s teškoćama	63	28,3	5,4	1,1	2,2	1,51	0,832
5	Motivira učenika na izvršavanje radnih zadataka	57,6	37	3,3	0	2,2	1,52	0,763
14	Ne preuzima svoju ulogu na nastavi	65,2	27,2	2,2	1,1	4,3	1,52	0,943
20	Posjeduje dobro razvijene suradničke vještine	40,2	45,7	10,9	1,1	2,2	1,79	0,846
19	Lako prilagođava svoj pristup učeniku s obzirom na promjene učenikovih potreba	43,5	40,2	10,9	2,2	3,3	1,82	0,948
16	Drugi učenici pozitivno reaguju na pomoćnika u nastavi u razredu	43,5	37	15,2	3,3	1,1	1,82	0,889
1	Neposredno pomaže učeniku s teškoćama u uključivanju u razredni kolektiv	50	27,2	15,2	3,3	4,3	1,85	1,079
4	Pomaže učeniku s teškoćama u svladavanju socijalno – psiholoških prepreka pri uključivanju u razred	40,2	37	16,3	4,3	2,2	1,91	0,948
12	Dobro procjenjuje situacije na satu u kojima učeniku nije potrebna pomoć i pušta ga da sam/a odradi taj zadatak	34,8	46,7	9,8	7,6	1,1	1,93	0,923
7	Postavlja dodatna pitanja u vezi pružanja pomoći učeniku iz nastavnog predmeta kojeg predajem	40,2	35,9	7,6	7,6	8,7	2,09	1,255
8	Redovno razmjenjuje najnovije informacije o učeniku s teškoćama sa mnom	32,6	41,3	16,3	3,3	6,5	2,10	1,100
9	Zanima se za dodatne načine pomoći učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja predmeta kojeg predajem	27,2	37	20,7	9,8	5,4	2,29	1,134

3	Surađuje i s drugim nastavnicima unutar kolektiva (koji ne predaju učeniku kojem je dodjeljen pomoćnik u nastavi)	10,9	17,4	48,9	5,4	17,4	3,01	1,172
2	U suradnji sa mnim pomaže u pripremanju individualiziranih materijala za nastavu primjenom prikladnih didaktičko-metodičkih postupaka	10,9	26,1	16,3	15,2	31,5	3,30	1,428
15	Svojim ponašanjem pomoćnik u nastavi ograničava djetetovu samostalnost u nastavnom procesu	2,2	13	8,7	28,3	47,8	4,07	1,137

Kako bi utvrdili postoji li statistički značajna razlika između spola i stavova nastavnika/ca prema tvrdnjama koja se odnose na pomoćnika u nastavi, proveden je t-test za nezavisne uzorke. Utvrđeno je kako nema statistički značajne razlike među navedenim varijablama i zato se hipoteza H1 prihvaća.

Nadalje, provedenim t-testom za nezavisne uzorke između stavova i varijable prethodno iskustvo nastavnika/ca u radu s pomoćnicima u nastavi utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika kod sljedeća dva stava: *Pristojno se odijeva* ($t(89,211)=2,275$, $p<0,05$) i *Na nastavi se uvijek ponaša na primjeren način* ($t(61,868)=2,789$, $p<0,05$). Nastavnici/e koji nemaju prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi izražavaju veće slaganje da se pomoćnici pristojno odijevaju ($M_1=1,10$, $SD_1=0,447$) i na nastavi ponašaju na primjeren način ($M_2=1,05$, $SD_2=0,224$), nego ispitanici koji imaju prethodno iskustvo u radu s njima ($M_1=1,50$, $SD_1=0,872$; $M_2=1,28$, $SD_2=0,736$). Na temelju dobivenih rezultata se odbacuje hipoteza H2 zbog nedovoljnog broja utvrđenih statistički značajnih razlika među varijablama.

Također, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika između pojedinih stavova nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na područje u kojem se nalazi škola. Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika između varijable područje u kojem se nalazi škola i sljedećih tvrdnji: *Suraduje i s drugim nastavnicima unutar kolektiva (koji ne predaju učeniku kojem je dodijeljen pomoćnik u nastavi)* ($t(90)=2,495$, $p<0,05$); *Svojim ponašanjem pomoćnik u nastavi ograničava djetetovu samostalnost u nastavnom procesu* ($t(90)=2,225$, $p<0,05$); *Drugi učenici pozitivno reaguju na pomoćnika u nastavi u razredu* ($t(90)= -2,070$, $p<0,05$); *Pokazuje primjerenu razinu empatije prema učeniku s teškoćama*

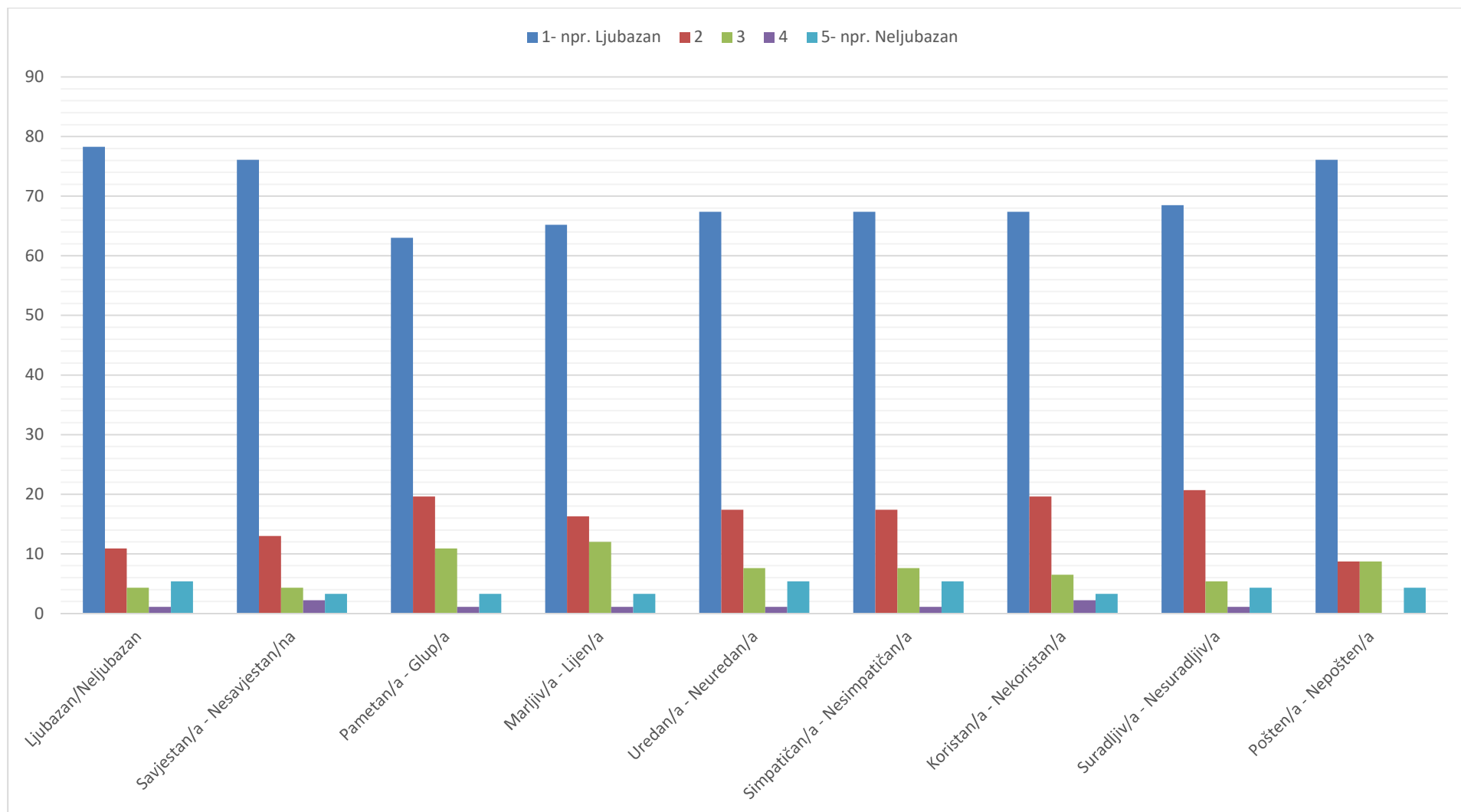
($t(90) = -2,192$, $p < 0,05$); *Lako prilagođava svoj pristup učeniku s obzirom na promjene učenikovih potreba* ($t(90) = -3,290$, $p < 0,05$); te *Posjeduje dobro razvijene suradničke vještine* ($t(90) = -2,348$, $p < 0,05$). Ispitanici koji rade u školi na području grada izražavaju veće neslaganje ($M=3,20$, $SD=1,231$), nego što to izražavaju ispitanici sa sela ($M=2,54$, $SD=0,859$) kod tvrdnje *Suraduje i s drugim nastavnicima unutar kolektiva (koji ne predaju učeniku kojem je dodijeljen pomoćnik u nastavi)*. Unatoč razlikama u slaganju s tvrdnjama, obje skupine ispitanika su izrazili neutralni stav odnosno da ne mogu baš procijeniti (ne)slaganje s tvrdnjom. Također, veće neslaganje s tvrdnjom *Svojim ponašanjem pomoćnik u nastavi ograničava djetetovu samostalnost u nastavnom procesu* izražavaju ispitanici koji rade u školi na području grada ($M=4,23$, $SD=1,049$), nego što to izražavaju ispitanici koji rade u školi na selu ($M=3,65$, $SD=1,263$). U prosjeku obje skupine ispitanika izražavaju neslaganje s navedenom tvrdnjom.

Suprotno prethodnim rezultatima, ispitanici koji rade u školi u gradu izražavaju veće slaganje s tvrdnjom *Drugi učenici pozitivno reaguju na pomoćnika u nastavi u razredu* ($M=1,70$, $SD=0,822$), nego što to izražavaju ispitanici koji rade na selu ($M=2,12$, $SD=0,993$). Ispitanici koji rade u školi u gradu su izrazili i slaganje s tvrdnjom *Pokazuje primjerenu razinu empatije prema učeniku s teškoćama* ($M=1,39$, $SD=0,742$), nego što to izražavaju ispitanici koji rade u školi na selu ($M=1,81$, $SD=0,981$). Također, ispitanici koji rade u školi u gradu se više slažu kod tvrdnje *Lako prilagođava svoj pristup učeniku s obzirom na promjene učenikovih potreba* ($M=1,61$, $SD=0,799$), nego ispitanici koji rade na selu ($M=2,31$, $SD=1,123$). Kod posljednje tvrdnje da pomoćnici u nastavi *posjeduju dobro razvijene suradničke vještine* visoko slaganje su izrazili ispitanici koji rade u školi u gradu ($M=1,67$, $SD=0,751$), nego što su to izrazili ispitanici koji rade na selu ($M=2,12$, $SD=0,993$). Bez obzira što postoji statistički značajna razlika među odgovorima ispitanika koji rade u gradu i na selu, obje skupine ispitanika su prethodne tvrdnje nisko procijenili što znači da postoji veliko slaganje s tvrdnjama. Iako je dokazano da kod šest tvrdnji postoji statistički značajna razlika s obzirom na varijablu područja u kojem se nalazi škola, djelomično se prihvaća hipoteza H3. Ispitanici koji rade u školi u gradskom području su pozitivnije procijenili tvrdnje od ispitanika koji rade u školi u ruralnom području te se zato podhipoteza H3.1. može prihvatiti.

Sljedeći dio upitnika (Osgoodov semantički diferencijal) odnosi se na ispitanikovu procjenu slaganja s bipolarnim pridjevima koje bi najbliže okarakterizirao pomoćnika u nastavi. Iz slike 1. vidljivo je kako ispitanici općenito pomoćnicima u nastavi pridaju pozitivne pridjeve. Tako su rezultati pokazali da su ispitanici procijenili da pomoćnike u nastavi najviše karakteriziraju

pridjevi: *uredan/a* (M=1,38, SD=0,936) *savjestan* (M=1,40, SD=0,938) te *pošten* (M=1,41, SD=0,996). Važno je istaknuti da su svi ispitanici okarakterizirali pomoćnika u nastavi s pozitivnim pridjevima.

Slika 1. Grafički prikaz procjene ispitanika koji je bipolarni pridjev karakterističniji za pomoćnika u nastavi

4.2. Rezultati kvalitativnog istraživanja

U kvalitativnom dijelu istraživanju korištena je tematska analiza kao vrsta kvalitativne analize podataka (Braun, Clarke, 2006). Unutar tematske analize korištena je realistička metoda (realistic method) (Braun, Clarke, 2006, str. 9) koja predstavlja iskustva, značenja i doživljaje stvarnosti sudionika. Također, koristio se pristup teoretske tematske analize (theoretical thematic analysis) (Braun, Clarke, 2006, str.12) odnosno dolaženje do rezultata "odozgo prema dolje" odnosno polazi se od teorijskih pretpostavki prema podacima. Ovisno o razini na kojoj će teme biti prepoznate korištena je semantička analiza (Braun, Clarke, 2006, str.13). Semantička razina tema znači da se ne traže značenja izvan onoga što su sudionici rekli pokušavajući tako razumjeti što ljudi govore, što predstavlja njihovo mišljenje, kako ga oni objašnjavaju i što temelj njega proizlazi.

Analiza podataka se odvijala kroz postupak kodiranja, kao jedan od načina analiziranja kvalitativne građe. U fazi prije kodiranja ('precoding phase') transkribirao se tekst iz intervjua, fokus grupa ili su se pripremile bilješke s opservacija te su se navedeni materijali uređivali na sljedeće načine: različitim bojama su označene prve ideje tema u koje spada odgovor sudionika (teme proizlaze iz cilj istraživanja i istraživačkih pitanja); izjave odnosno odgovori sudionika su podebljani i „stavljani u navodne znakove“; bilješke s terena i dojmovi ili uvidi istraživača o sudioniku ili temi istraživanja ('filed notes') su stavljani u kurziv odnosno ukošeni (Saldana, 2016).

Koraci kodiranja u tematskoj analizi su: otvoreno kodiranje kojim se izjave sudionika oblikuje u kodove i/ili potkategorije; zatim traženje kategorija odnosno pripitivanje koje potkategorije čine koju nadređenu kategoriju u smislu nekih specifičnosti u značenju ili nekih sličnosti u značenjima koje pridaje više sudionika (Braun, Clarke, 2006).

Istraživačko pitanje: „*Ispunjavaju li pomoćnici u nastavi svoje zadatke i obveze ili ih ne ispunjavaju?*“

TEMATSKO PODRUČJE: Uloge, obveze i zadaci pomoćnika u nastavi u nastavnom procesu

IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	KATEGORIJE/TEME	POTKATEGORIJE (Specifičnosti kategorija u potkategorijama)
<p>u nastavi sudjeluju zapravo u cjelokupnom odgojno – obrazovnom procesu</p> <p>rad u nastavi</p> <p>primanje djeteta prije škole, sudjelovanje u svim nastavnim predmetima u kojima dijete sudjeluje, podrazumijeva odmore, odlaske na izlete</p>	<p>Pomoćnici sudjeluju u cijelom nastavnom procesu</p> <p>Pomoćnici rade tijekom nastave</p> <p>Pomoćnici sudjeluju u svim sadržajima u kojima učenik sudjeluje</p>	<p>Uloge pomoćnika u nastavi</p> <p>Uloge pomoćnika u nastavi</p> <p>Uloge pomoćnika u nastavi</p>	<p>Aktivna uloga u nastavnom procesu</p> <p>Izravan rad</p> <p>Aktivna uloga u nastavnom procesu</p>

<p>da dođe bar petnajstak minuta prije nastave, da pomogne mu u onoj mjeri u kojoj mu je to potrebno pri pripremi za samu nastavu, odlazak na nastavu, tokom nastave znači pomoći učeniku da što samostalnije zapravo prati jel nastavu</p> <p>oni na mjesečnoj bazi ispunjavaju minimalnu količinu papirologije vezano uz svoj rad, znači satnicu i tako dalje</p> <p>sudjelovati u nabavi nekih materijala</p> <p>pomoći znači jel prema naputku koji mu da razrednik ili učitelj</p>	<p>Pomoćnik dočekuje učenika , priprema ga za nastavu i pomaže mu tijekom nastave</p> <p>Pomoćnik ispunjava papirologiju</p> <p>Pomoćnik može sudjelovati u nabavi materijala za rad s učenikom</p> <p>Pomoćnik pomaže učeniku prema naputku učitelja</p>	<p>Obveze pomoćnika u nastavi</p>	<p><u>Pripremanje učenika za nastavni proces</u></p> <p><u>Dokumentacija koju pomoćnik u nastavi treba voditi</u></p> <p><u>Pripremanje učenika za nastavni proces</u></p> <p><u>Prema potrebi izrađuje zadatke po naputku učitelja</u></p>
<p>pomoćnik je tu, da prati dijete zapravo i da u svakom onom trenutku može pratiti dio zadatka i u svakom onom trenutku, znači bilo da je to fizički, bilo da je to usmjeravanjem</p>	<p>Pomoćnik treba fizičkim usmjeravanje ili usmjeravanjem pažnje pružati podršku učeniku</p>	<p>Zadaci pomoćnika u nastavi</p>	<p>Poticanje učenika na sudjelovanje na satu</p>

<p>pažnje ili čisto jel nekakvim vraćanjem na zadatak ono verbalno, fizičkom nekom podrškom ili nešto</p> <p>tijekom te nastave, odnosno nastavnog sata pomogne učeniku da što samostalnije otprati zapravo taj sat i jel usvoji sadržaje koji su cilj tog sata.</p>	<p>Pomoćnik pomaže učeniku da usvoji sadržaje nastave</p>	<p>Zadaci pomoćnika u nastavi</p>	<p>Usmjeravanje učenika na sadržaje rada</p> <p>Usmjeravanje učenika na sadržaj rada</p>
--	---	-----------------------------------	--

<p>Istraživačko pitanje: „<i>Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika ?</i>“</p>			
<p>Podrška, motivacija i usmjeravanje učenika od strane pomoćnika u nastavi (tema proizašla tijekom istraživanja)</p>			
<p>IZJAVE SUDIONIKA</p>	<p>KODOVI</p>	<p>KATEGORIJE/TEME</p>	<p>POTKATEGORIJE (Specifičnosti kategorija u potkategorijama)</p>
<p>on bi zapravo trebao biti tu nekakav posrednički medij, koji omogućuje učeniku da savlada one nekakve prepreke. Bilo da su to fizičke, da doveze učenika do skupine</p>	<p>Pomoćnik u nastavi je posrednik između učenika i vršnjaka u svladavanju prepreka koje mogu biti fizičke ili komunikacijske</p>	<p>Podrška učeniku u druženju s vršnjacima</p>	<p>Potpora u komunikacijskoj i socijalnoj uključenosti</p>

<p>vršnjaka jer je učenik u kolicima ili nekakve komunikacijske, da ga potakne da se uključi u komunikaciju, dakle on bi trebao biti samo posrednik i pozitivni poticaj za uključivanje učeniku.</p> <p>znači zapravo da se dogodi taj kontraefekt u kojem asistent postaje zamjena za prijatelje iz razreda i za nekakvo druženje tijekom odmora i tako dalje, jer zapravo je nonstop s učenikom, s njim najviše razgovara (nova tema)</p>	<p>Posrednik u poticanju učenika na uključivanje</p> <p>Asistent postaje zamjena učeniku za prijatelje</p>	<p>Izazovi u odnosu asistenta i djeteta</p>	<p>Zamjena uloge prijatelja djetetu i ne ostvarivanje interakcija s vršnjacima</p>
<p>Oni bi trebali, to je jedan od njihovih zadataka, znači da procjene što je za dijete motivacija i da ga na taj način motiviraju, potiču na sudjelovanje.</p> <p>to bi bili nekakve odnosno neki fizički motivatori, konkretne nagrade ili nešto što dijete voli, neku</p>	<p>Pomoćnik treba procijeniti što je učeniku motivacija i time ga motivirati</p>	<p>Motiviranje i načini motiviranja učenika</p>	<p>Upoznavanje s potrebama učenika</p>

<p>aktivnost ili neki predmet ili neku aktivnost koju dijete voli, pa ukoliko izvrši ono što se od njega zahtjeva može dobiti to. To može biti čisto nekakva verbalna nagrada ili pohvala, ovisi što dijete voli i što smatra nagradom jel, mora se procijeniti individualno kod samog djeteta što mu je motivator.</p>	<p>Pomoćnik u nastavi može motivirati učenika fizičkom ili verbalnom nagradom, ili nekom aktivnosti</p>	<p>Motiviranje i načini motiviranja učenika</p>	<p>Nagrada kao motivacija</p>
<p>To je jedan od jel glavnih zadataka pomoćnika u nastavi, da tijekom nastavnog procesa, zapravo, ako dijete ne može ili nije u stanju samo održavati pažnju i pratiti sve što se događa da ga usmjerava i vraća ga na zadatak.</p>	<p>Pomoćnik u nastavi usmjerava učenika na rad i vraća ga na zadatak kada dijete ima problema s pažnjom</p>	<p>Usmjeravanje učenika na sadržaj rada</p>	<p>Potporna u praćenju nastavnog sadržaja i koncentraciji na zadatke</p>

Istraživačko pitanje: „*Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika ?*“

Dodatni načini dodatni načini podrške učeniku i usavršavanje

IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	KATEGORIJE/TEME	POTKATEGORIJE (Specifičnosti kategorija u potkategorijama)
<p>Ja smatram da to nije dovoljnoj mjeri, da bi trebali, ali to ne rade i smatram da većina njih to doživljava onako, kao nekakav četvero – peterosatni posao koji završava kada izađu odavde.</p> <p>...neki asistenti koji iskazuju dodatno zanimanje dolaze s nekakvim idejama, traže, pitaju za pomoć, pitaju na koji način bi mogli nešto odraditi i na koji način bi mogli pristupiti djetetu, gdje bi se mogli informirati, gdje bi mogli nabaviti nekakve materijale.</p>	<p>Pomoćnici u nastavi se ne zanimaju u dovoljnoj mjeri za dodatne načine pomoći učeniku</p> <p>Asistenti koji se zanimaju za dodatne načine pomoći učeniku ispituju i dolaze s idejama, propituju za informacije i traže materijale</p>	<p>Motiviranost asistenta za rad</p> <p>Traženje informacija i materijala te novih ideja za pružanje podrške</p>	<p>Neispunjavanje zadaća u dovoljnoj mjeri i doživljaj uloge samo kao posla</p> <p>Dodatni načini pružanja podrške učenicima s teškoćama</p>

<p>Mislim naravno uvijek ima ljudi i jel osoba koje se zanimaju i žele dodatno učiti i znati, ali kažem to je u manjem omjeru od onoga što bi trebalo jel biti.</p>	<p>Neki pomoćnici u nastavi se zanimaju za dodatnu literaturu za usavršavanje</p>	<p>Inicijativa asistenta za pružanje podrške</p>	<p>Dodatni načini pružanja podrške učenicima s teškoćama</p>
<p>da, to u većini slučajeva da.</p> <p>naravno odmah pri dolasku u školu su to neke informacije koje dobijemo, ili je to nešto što se događa tijekom dana s tim što se događa, ono tako teče komunikacija.</p>	<p>Pomoćnici u nastavi obavještavaju nastavnike o svim bitnim promjenama vezanim za učenika koje mogu utjecati na učenikov uspjeh u svladanju predmeta</p> <p>Pomoćnici u nastavi obavještavaju nastavnike o promjenama odmah po dolasku u školu učenika ili tijekom dana</p>	<p>Komunikacija asistenta s nastavnikom</p> <p>Komunikacija s nastavnikom</p>	<p>Informiranje nastavnika o funkcioniranju djeteta i potrebama</p> <p>Informiranje na početku ili tijekom svakog radnog dana</p>
<p>u većini slučajeva jesu, da.</p>	<p>Pomoćnik u nastavi kontaktira nastavnika u vezi dodatnih savjeta za pružanje podrške učeniku</p>	<p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p>	<p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p>

<p>Ono na svakodnevnoj osnovi zapravo kako teče nastavni proces i kako se događaju nekakve aktivnosti ili zadaci. Obično bi onda asistent da, pitao ili tražio uputu ili jel ako je u nekoj nedoumici tražio bi savjet.</p> <p>Svakodnevno jel tijekom dana, u bilo kojoj situaciji kada osjeti potrebu za tim, bolje da pita ili traži savjet nego da se nešto radi na svoju ruku.</p> <p>smatram da će nam tako kao prvo biti lakše i da će taj proces cjelokupni biti uspješniji. Ako komuniciramo konstantno i kvalitetno.</p>	<p>Neki asistenti traže savjete nastavnika na dnevnoj osnovi</p> <p>Nastavnica smatra da bi je pomoćnici u nastavi trebali kontaktirati svakodnevno u vezi dodatnih pitanja i savjeta</p> <p>Nastavnica smatra da je potrebna svakodnevna komunikacija jer će tada suradnja i proces pomoći učeniku biti uspješniji</p>	<p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p> <p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p> <p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p>	<p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p> <p>Potreba nastavnika za kontinuiranom svakodnevnom komunikacijom</p> <p>Komunikacija asistenata i nastavnika</p>

Istraživačko pitanje: „*Čime ste zadovoljni, a čime nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?*“

Zadovoljstvo i nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi

IZJAVE SUDIONIKA	KODOVI	KATEGORIJE/TEME	POTKATEGORIJE (Specifičnosti kategorija u potkategorijama)
<p>Smatram da je vrlo korisno imati nekoga uz sebe tko će uskočiti</p> <p>tu su asistenti zapravo da odrade neki dio prema naputku koji ste mu dali, mislim niz nekih jel situacija.</p> <p>dio pomoćnika u nastavi samoinicijativno i prirodno zapravo imaju osjećaj i reagiraju na način na koji mi očekujemo da reagiraju, a dio to napravi nakon nekakvog razgovora, naputka, upute</p>	<p>Nastavnica smatra pomoćnike u nastavi korisnima</p> <p>Pomoćnici u nastavi su korisni u nizu zadataka</p> <p>Pomoćnici u nastavi većinom znaju reagirati na nepoželjna ponašanja samoinicijativno i prirodno</p>	<p>Odnos prema pomoćnicima u nastavi</p> <p>Odnos prema pomoćnicima u nastavi</p> <p>Zadovoljstvo pomoćnicima u nastavi</p>	<p>Pozitivan odnos prema pomoćnicima u nastavi</p> <p>Mišljenje o načinu obavljanja posla pomoćnika u nastavi</p>

<p>smatram da neki ljudi doživljavaju taj posao kao samo nešto što trebaju odraditi, da se ne trebaju posvetiti i ne shvaćaju važnost zapravo toga što rade.</p> <p>Ne shvaćaju utjecaj koji imaju na samog učenika, konkretno utječu općenito jel na nekakvu razrednu jel klimu ovoga skupine u kojoj se nalaze, onako doživljavaju to kao samo nešto što bi trebalo odraditi i ja odlazim sada kući.</p> <p>ima nedostataka, ono na kojima bi se trebalo raditi. Mislim da bi puno bolje trebali oni biti upoznati prije uključivanja u sami proces s time što će ih dočekati.</p> <p>trebali bi imati puno više informacija prije nego što dođu zapravo ovdje i</p>	<p>Neki pomoćnici u nastavi ne obavljaju svoj posao kvalitetno</p> <p>Pomoćnici u nastavi nisu svjesni važnosti posla kojeg obavljaju</p> <p>Pomoćnici u nastavi bi trebali biti puno bolje upoznati s opisom svoga posla</p> <p>Pomoćnicima u nastavi treba pružiti</p>	<p>Nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi</p> <p>Nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi</p> <p>Nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi</p> <p>Nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi</p>	<p>Negativni utisci nastavnika o pomoćnikovom odnosu prema radu</p> <p>Negativni utisci nastavnika o pomoćnikovom odnosu prema radu</p> <p>Savjeti kako popraviti kompetencije pomoćnika u nastavi</p> <p>Savjeti kako popraviti kompetencije pomoćnika u nastavi</p>
--	--	---	---

<p>trebalo bi ih to zanimati.</p>	<p>mного više informacija o tome poslu, ali ih i taj posao treba zanimati</p>		
<p>Istraživačko pitanje: Što biste predložili za poboljšanje rada pomoćnika u nastavi?</p>			
<p>Promjene koje će doprinijeti kvalitetnijem radu pomoćnika u nastavi</p>			
<p>IZJAVE SUDIONIKA</p>	<p>KODOVI</p>	<p>KATEGORIJE/TEME</p>	<p>POTKATEGORIJE (Specifičnosti kategorija u potkategorijama)</p>
<p>Smatram da bi se pri selekciji trebalo pripaziti zapravo iz kojih struka dolaze osobe koje će biti pomoćnici u nastavi, jer je puno teže ne znam, osobi koja je recimo završila strojarstvo ili nekakvu tehničku školu ili nešto možda reagirati ili ono, nije se sretao nikad s takvom populacijom, nego osobi koja je išla na Učiteljski fakultet i tako.</p>	<p>Bitno je paziti na izbor ljudi za pomoćnike u nastavi po kriteriju struke iz koje dolaze</p>	<p>Promjene koje vode kvalitetnijem radu pomoćnika u nastavi</p>	<p>Važnost selekcije pomoćnika u nastavi</p>

<p>sjediti na predavanju i slušati rehabilitatora koji priča o ovakvim i onakvim situacijama nije isto što i doći u skupinu, ne znam učenika koji su ono nekakva teža skupina i slično, to nije isto. Znači možda konkretno ih dovesti u situaciju pa onda da procjene da li je to nešto za njih ili nije.</p> <p>ako ćemo ići ka tome da će sustav pomoćnika u nastavi biti nešto trajno što ćemo mi održavati i čemu ćemo težiti da ostane u redovnim školama ili školama po posebnom sustavu, naravno da onda svi ti pomoćnici u nastavi bi trebali otprilike isti program prolaziti i da bi to trebalo biti nešto standardizirano.</p>	<p>Bitno je dovesti kandidate za pomoćnike u nastavi u konkretne situacije prije nego se odluče na taj posao</p> <p>Bitno je da svi pomoćnici u nastavi prolaze isti program edukacije</p>	<p>Postupci bitni za uanprijeđenje rada pomoćnika u nastavi</p> <p>Savjeti što treba promjeniti za kvalitetniji sustav pomoćnika u nastavi</p>	<p>Važnost stručnih predavača pomoćnicima u edukaciji</p> <p>Standardizacija edukacije pomoćnika u nastavi</p>

<p>smatram da je vrlo važno da ta predavanja odrađuju ljudi koji jesu rehabilitatori, koji jesu stručni i koji znaju o čemu pričaju</p>	<p>Bitno je da edukacije za pomoćnike u nastavi drže stručni ljudi s radnim iskustvom</p>	<p>Savjeti što treba promijeniti za kvalitetniji sustav pomoćnika u nastavi</p>	<p>Važnost stručnih predavača pomoćnicima u edukaciji</p>
---	---	---	---

Temeljem kvalitativne tematske analize (Braun, Clarke, 2006) u ovom poglavlju prikazani su nalazi istraživanja, koji su oblikovani u tematsko područje mišljenje nastavnika viših razreda osnovnih škola o pomoćnicima u nastavi, a koji će biti objašnjeni u sklopu ovog poglavlja. Prikazat će se i opisati teme/kategorije i pripadajuće podteme/potkategorije s kodovima, a nakon toga će se objasniti odnosi između tema/kategorija, a koji se temelje na izjavama sudionika.

U Tablici 1. prikazani su najvažnija mišljenja o ispunjavanju pomoćnika u nastavi svojih uloga, obveza i zadataka. U Tablici 2. i 3. prikazana su najvažnija mišljenja o razini suradnje pomoćnika u nastavi i nastavnika. U tablici 4. prikazana su najvažnija mišljenja o zadovoljstvu i nezadovoljstvu pomoćnicima u nastavi. U Tablici 5. prikazana su najvažnija mišljenja o promjenama koje će doprinijeti kvalitetnijem radu pomoćnika u nastavi.

Prikazani nalazi kvalitativne analize odgovaraju na postavljena istraživačka pitanja: „Ispunjavaju li pomoćnici u nastavi svoje zadatke i obveze ili ih ne ispunjavaju?“, „Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika?“, „Čime ste zadovoljni, a čime nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?“, te „Što biste predložili za poboljšanje rada pomoćnika u nastavi?“

Tablica 3. Prikaz tema/kategorija i podtema/ potkategorija s kodovima za istraživačko pitanje: „Ispunjavaju li pomoćnici u nastavi svoje zadatke i obveze ili ih ne ispunjavaju?“

TEMATSKO PODRUČJE:	
Uloge, obveze i zadaci pomoćnika u nastavi u nastavnom procesu	
TEME/KATEGORIJE	PODTEME/PODKATEGORIJE
Uloge pomoćnika u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivna uloga u nastavnom procesu ✓ Pomoćnici sudjeluju u cijelom nastavnom procesu ✓ Pomoćnici sudjeluju u svim sadržajima u kojima učenik sudjeluje <ul style="list-style-type: none"> • Konkretna rad ✓ Pomoćnici rade tijekom nastave
Obveze pomoćnika u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Pripremanje učenika za nastavni proces ✓ Pomoćnik dočekuje učenika , priprema ga za nastavu i pomaže mu tijekom nastave ✓ Pomoćnik može sudjelovati u nabavi materijala za rad s učenikom <ul style="list-style-type: none"> • Vođenje dokumentacije ✓ Pomoćnik ispunjava papirologiju <ul style="list-style-type: none"> • Rad prema naputku učitelja ✓ Pomoćnik pomaže učeniku prema naputku učitelja
Zadaci pomoćnika u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje na sudjelovanje na satu ✓ Pomoćnik treba pružati podršku učeniku

	<ul style="list-style-type: none"> • Usmjeravanje učenika na sadržaj rada <p>✓ Pomoćnik pomaže učeniku da usvoji sadržaje nastave</p>
--	--

Tablica 4. Prikaz tema/kategorija i podtema/ potkategorija s kodovima za istraživačko pitanje: „Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika ?“

TEMATSKO PODRUČJE:	
Podrška, m otivacija i usmjeravanje učenika od strane pomoćnika u nastavi (tema proizašla tijekom istraživanja)	
TEME/KATEGORIJE	PODTEME/PODKATEGORIJE
Pružanje pomoći učeniku i načini pružanja pomoći učeniku u druženju s vršnjacima	<ul style="list-style-type: none"> • Potpora u komunikacijskoj i socijalnoj uključenosti <p>✓ Pomoćnik u nastavi je posrednik između učenika i vršnjaka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izazovi u odnosu asistenta i djeteta <p>✓ Asistent postaje zamjena učeniku za prijatelje</p>
Motiviranje i načini motiviranja učenika	<ul style="list-style-type: none"> • Upoznavanje s potrebama učenika <p>✓ Pomoćnik treba procijeniti što je učeniku motivacija i time ga motivirati</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nagrada kao motivacija <p>✓ Pomoćnik u nastavi može motivirati</p>

	učenika fizičkom ili verbalnom nagradom, ili nekom aktivnosti
Usmjeravanje učenika na sadržaj rada	<ul style="list-style-type: none"> • Potpora u praćenju nastavnog sadržaja i koncentraciji na zadatke ✓ Pomoćnik u nastavi usmjerava učenika na rad i vraća ga na zadatak kada dijete ima problema s pažnjom

Tablica 5. Prikaz tema/kategorija i podtema/ potkategorija s kodovima za istraživačko pitanje: „Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika ?“

TEMATSKO PODRUČJE:	
Dodatni načini podrške učeniku i usavršavanje	
TEME/KATEGORIJE	PODTEME/PODKATEGORIJE
Motiviranost asistenta za rad	<ul style="list-style-type: none"> • Neispunjavanje zadaća u dovoljnoj mjeri i doživljaj uloge samo kao posla ✓ Pomoćnici u nastavi se ne zanimaju u dovoljnoj mjeri za dodatne načine pomoći učeniku
Traženje informacija i materijala te novih ideja za pružanje podrške	<ul style="list-style-type: none"> • Dodatni načini pružanja podrške učenicima s teškoćama ✓ Asistenti koji se zanimaju za dodatne načine pomoći učeniku ispituju i dolaze s idejama, propituju za

	informacije i traže materijale
Literatura za usavršavanje	<ul style="list-style-type: none"> • Incijativa asistenta za pružanje podrške <ul style="list-style-type: none"> ✓ Neki pomoćnici u nastavi se zanimaju za dodatnu literaturu za usavršavanje
Komunikacija s nastavnikom	<ul style="list-style-type: none"> • Informiranje nastavnika o funkcioniranju djeteta i potrebama <ul style="list-style-type: none"> ✓ Pomoćnici u nastavi obavještavaju nastavnike o svim bitnim promjenama vezanim za učenika koje mogu utjecati na učenikov uspjeh u svladanju predmeta ✓ Pomoćnici u nastavi obavještavaju nastavnike o promjenama odmah po dolasku u školu učenika ili tijekom dana
Komunikacija asistenta i nastavnika	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikacija asistenta i nastavnika <ul style="list-style-type: none"> ✓ Pomoćnik u nastavi kontaktira nastavnika u vezi dodatnih savjeta za pružanje podrške učeniku ✓ Neki asistenti traže savjete nastavnika na dnevnoj osnovi ✓ Nastavnica smatra da bi je pomoćnici u nastavi trebali kontaktirati svakodnevno u vezi dodatnih pitanja i savjeta ✓ Nastavnica smatra da je potrebna svakodnevna komunikacija jer će tada suradnja i proces pomoći

	učeniku biti uspješniji
--	-------------------------

Tablica 6. Prikaz tema/kategorija i podtema/ potkategorija s kodovima za istraživačko pitanje: „Čime ste zadovoljni, a čime nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?“

TEMATSKO PODRUČJE:	
Zadovoljstvo i nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi	
TEME/KATEGORIJE	PODTEME/PODKATEGORIJE
Odnos prema pomoćnicima u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivan odnos prema pomoćnicima u nastavi <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nastavnica smatra pomoćnike u nastavi korisnima ✓ Pomoćnici u nastavi su korisni u nizu zadataka
Zadovoljstvo pomoćnicima u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Mišljenje o načinu obavljanja posla pomoćnika u nastavi <ul style="list-style-type: none"> ✓ Pomoćnici u nastavi većinom znaju reagirati na nepoželjna ponašanja samoinicijativno i prirodno
Nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Negativni utisci nastavnika o pomoćnikovom odnosu prema radu <ul style="list-style-type: none"> ✓ Neki pomoćnici u nastavi ne obavljaju svoj posao kvalitetno ✓ Pomoćnici u nastavi nisu svjesni važnosti posla kojeg obavljaju • Savjeti kako popraviti kompetencije pomoćnika u nastavi <ul style="list-style-type: none"> ✓ Pomoćnici u nastavi bi trebali biti puno bolje upoznati s opisom svoga

	<p>posla</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Pomoćnicima u nastavi treba pružiti mnogo više informacija o tome poslu, ali ih i taj posao treba zanimati
--	---

Tablica 7. Prikaz tema/kategorija i podtema/ potkategorija s kodovima za istraživačko pitanje: „: Što biste predložili za poboljšanje rada pomoćnika u nastavi?“

TEMATSKO PODRUČJE:	
Promjene koje će doprinijeti kvalitetnijem radu pomoćnika u nastavi	
TEME/KATEGORIJE	PODTEME/PODKATEGORIJE
Promjene koje vode kvalitetnijem radu pomoćnika u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Važnost selekcije pomoćnika u nastavi ✓ Bitno je paziti na izbor ljudi za pomoćnike u nastavi po kriteriju struke iz koje dolaze
Savjeti što treba promjeniti za kvalitetniji sustav pomoćnika u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Standardizacija edukacije pomoćnika u nastavi ✓ Bitno je da svi pomoćnici u nastavi prolaze isti program edukacije
Postupci bitni za unaprijeđenje rada pomoćnika u nastavi	<ul style="list-style-type: none"> • Važnost stručnih predavača pomoćnicima u edukaciji ✓ Bitno je dovesti kandidate za pomoćnike u nastavi u konkretne situacije prije nego se odluče na taj posao ✓ Bitno je da edukacije za pomoćnike u nastavi drže stručni ljudi s radnim iskustvom

Pomoćnici u nastavi imaju brojne uloge, obveze i zadatke koje trebaju obavljati tijekom, prije i nakon nastavnog dana. Kao uloge pomoćnika u nastavi ispitanica ističe njihovu aktivnu ulogu u nastavnom procesu, ali i u konkretnom radu. Specificira kao uloge pomoćnika da

sudjeluju u cijelom nastavnom procesu, te da sudjeluju u svim sadržajima u kojima učenik sudjeluje. Osnovne uloge kao što su: potiče učenike na rad, usmjerava ih, potiče njihovu pažnju, prilagođava gradivo kako bi bilo primjereno učenikovim individualnim potrebama, ne spominje tijekom intervjua, odnosno spominje kao zadatke pomoćnika u nastavi. Takvo miješanje uloga i zadataka je potpuno razumljivo jer nastavnici ne moraju napamet znati što su uloge, a što zadaci – bitno je da znaju što sve pomoćnik u nastavi treba raditi tijekom nastavnog dana. Najvažnije obveze pomoćnika u nastavi su, prema ispitanici, pripremanje za nastavni proces, vođenje dokumentacije i rad prema napucima učitelja. To su ustvari sažeti osnovni zadaci, a još spominje i specifične postupke kao što su doček učenika, priprema učenika za nastavu, pomaganje učeniku tijekom nastave, sudjelovanje u nabavi materijala za rad s učenikom. Može se zaključiti kako ispitanica vrlo dobro poznaje obveze učenika, vjerojatno zbog mnogo iskustva u radu s pomoćnicima u nastavi, ali i brojnih edukacija koje nastavnici obvezno pohađaju. Kao vrlo odgovorna nastavnica, ispitanica vjerojatno često i proučava stručnu literaturu te se na taj način informira o obvezama pomoćnika u nastavi. Ispitanica vrlo jasno definira zadatke pomoćnika u nastavi kao: poticanje na sudjelovanje na satu, pružanje podrške učeniku, usmjeravanje učenika na sadržaj rada te pomaganje učeniku da usvoji sadržaje nastave. U ovim izjavama primjetno je preklapanje sa obvezama pomoćnika u nastavi, no već kao što je prije rečeno, razumljivo je takvo miješanje obveza i zadataka.

Kako bi uopće funkcionirao sustav pomoćnika u nastavi, nužna je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika. Ispitanica o suradnji pomoćnika u nastavi s nastavnikom govori kako su pružanje pomoći učeniku i načini pružanja pomoći učeniku u druženju s vršnjacima, motiviranje i načini motiviranja učenika te usmjeravanje učenika na sadržaj rada najvažnije odlike suradnje. Kao načine pružanja pomoći učeniku ispitanica izdvaja potporu u komunikacijskoj i socijalnoj uključenosti, gdje je pomoćnik u nastavi posrednik između učenika i vršnjaka. Ipak, ispitanica izdvaja i oprečno iskustvo, gdje pomoćnik u nastavi ne pruža potporu u komunikacijskoj i socijalnoj uključenosti te ne pomaže uvijek približavanju učenika i njegovih vršnjaka. Potpora komunikacijskoj i socijalnoj uključenosti je jedna od osnovnih zadataka i obveza pomoćnika u nastavi te je očekivano izdvojena i od strane ove ispitanice. Oprečno mišljenje kako pomoćnici u nastavi ne pomažu uvijek zbližavanju učenika i njegovih vršnjaka može se povezati s osobinama ličnosti samih pomoćnika, njihovoj osjetljivosti na govor tijela i neverbalnu komunikaciju te osposobljenosti pomoćnika za obavljanje tog posla. U dijelu suradnja, motiviranje i načini motiviranja učenika, ispitanica

vrlo jasno izdvaja upoznavanje s potrebama učenika, gdje pomoćnik treba procijeniti što je učeniku motivacija i time ga motivirati; te nagradu kao motivaciju, gdje pomoćnik u nastavi može motivirati učenika fizičkom ili verbalnom nagradom, ili nekom aktivnosti. Ove izjave mogu se objasniti samim iskustvom ispitanice u radu u razredu gdje je i pomoćnik u nastavi. Kod suradnje se otvorilo i još jedno tematsko područje - dodatni načini pomoći učeniku, literatura za usavršavanje i komunikacija s nastavnikom. Kao najvažnije načine pomoći učeniku izdvajaju se zanimanje pomoćnika u nastavi za dodatne načine pomoći učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja, načini na koji se pomoćnici u nastavi zanimaju za dodatne načine pružanja podrške učeniku, literatura za usavršavanje te komunikacija s nastavnikom. Ispitanica smatra kako pomoćnici u nastavi ne ispunjavanju zadaće u dovoljnoj mjeri, jer se ne zanimaju u dovoljnoj mjeri za dodatne načine pomoći učeniku. Ovo se može tumačiti kao osobni doživljaj vlastitog iskustva gdje pomoćnici u nastavi nisu odvojili dovoljno vremena za dodatnu pomoć učeniku. Kao dodatne načine pružanja pomoći učeniku ispitanica spominje kako se pomoćnici u nastavi koji žele dodatno pomoći učeniku ispituju i dolaze s idejama kako bi to učinili. Neki pomoćnici u nastavi se zanimaju za dodatnu literaturu za usavršavanje, što je isto posredni način na koji se može pomoći učeniku s teškoćama. Bitan dio suradnje je i sadržaj komunikacije pomoćnika u nastavi s nastavnicima, gdje pomoćnici u nastavi obavještavaju nastavnike o svim bitnim promjenama vezanim za učenika i koje mogu utjecati na učenikov uspjeh u svladanju predmeta, ali i o promjenama odmah po dolasku u školu učenika ili tijekom toga dana. Na upit o tome što smatra koliko često pomoćnici u nastavi trebaju tražiti savjete od nastavnika, nastavnica smatra da bi je pomoćnici u nastavi trebali kontaktirati svakodnevno u vezi s dodatnim pitanjima i savjetima, te da je potrebna svakodnevna komunikacija jer će tada suradnja i proces pomoći učeniku biti uspješniji. Ovakvo razmišljanje je potpuno očekivano, uzimajući u obzir važnost suradnje koja je istaknuta u prijašnjim pitanjima.

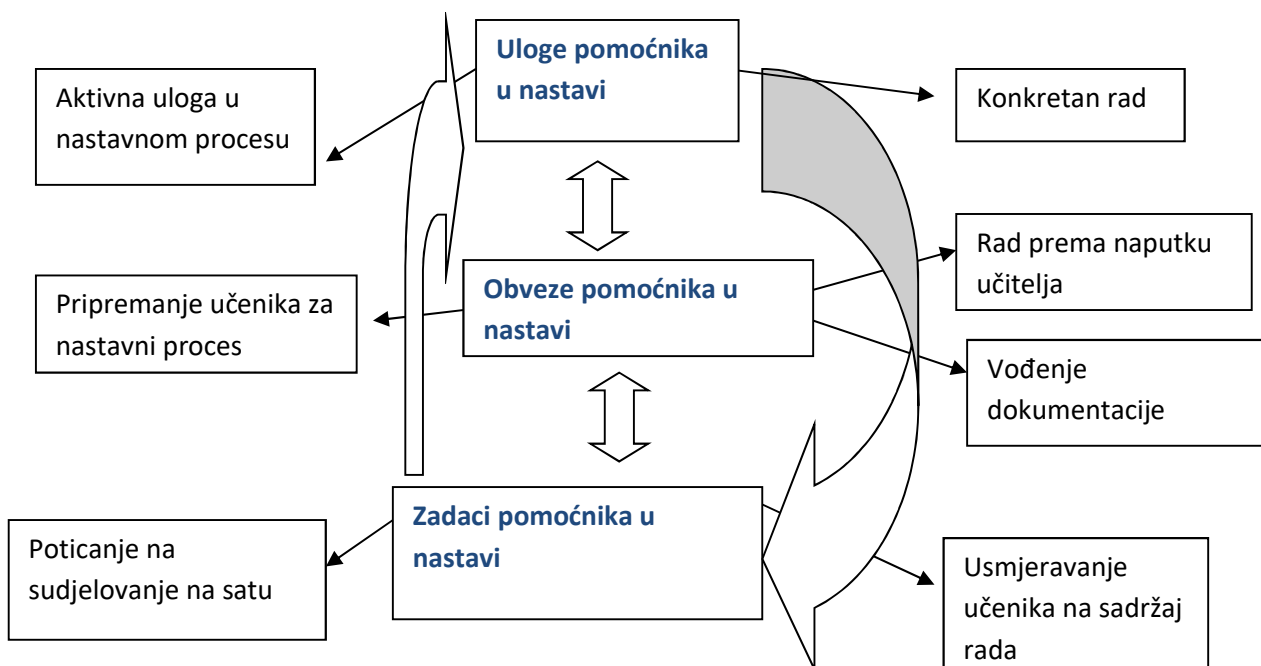
U svakom odnosu postoje dobre i loše strane, uvijek postoji zadovoljstvo, ali i nezadovoljstvo određenim dijelom odnosa. Pozitivan odnos prema pomoćnicima može se očitati u izjavama da su pomoćnici u nastavi korisni i to u nizu različitih zadataka. Zadovoljstvo pomoćnicima u nastavi očituje se u izjavama kako pomoćnici u nastavi znaju reagirati na nepoželjna ponašanja. Nezadovoljstvo pomoćnicima u nastavi je bilo izraženo u određenim izjavama, poput negativnih dojmova nastavnika o pomoćnikovom odnosu prema radu, poput toga da neki pomoćnici u nastavi ne obavljaju svoj posao kvalitetno i nisu svjesni važnosti posla kojeg obavljaju. Ispitanica je tu dodala i savjete kako popraviti kompetencije pomoćnika u

nastavi. Smatra kako bi pomoćnici u nastavi trebali biti puno bolje upoznati s opisom svoga poslu, ali i da im treba pružiti mnogo više informacija o tome poslu, te da ih i taj posao treba zanimati.

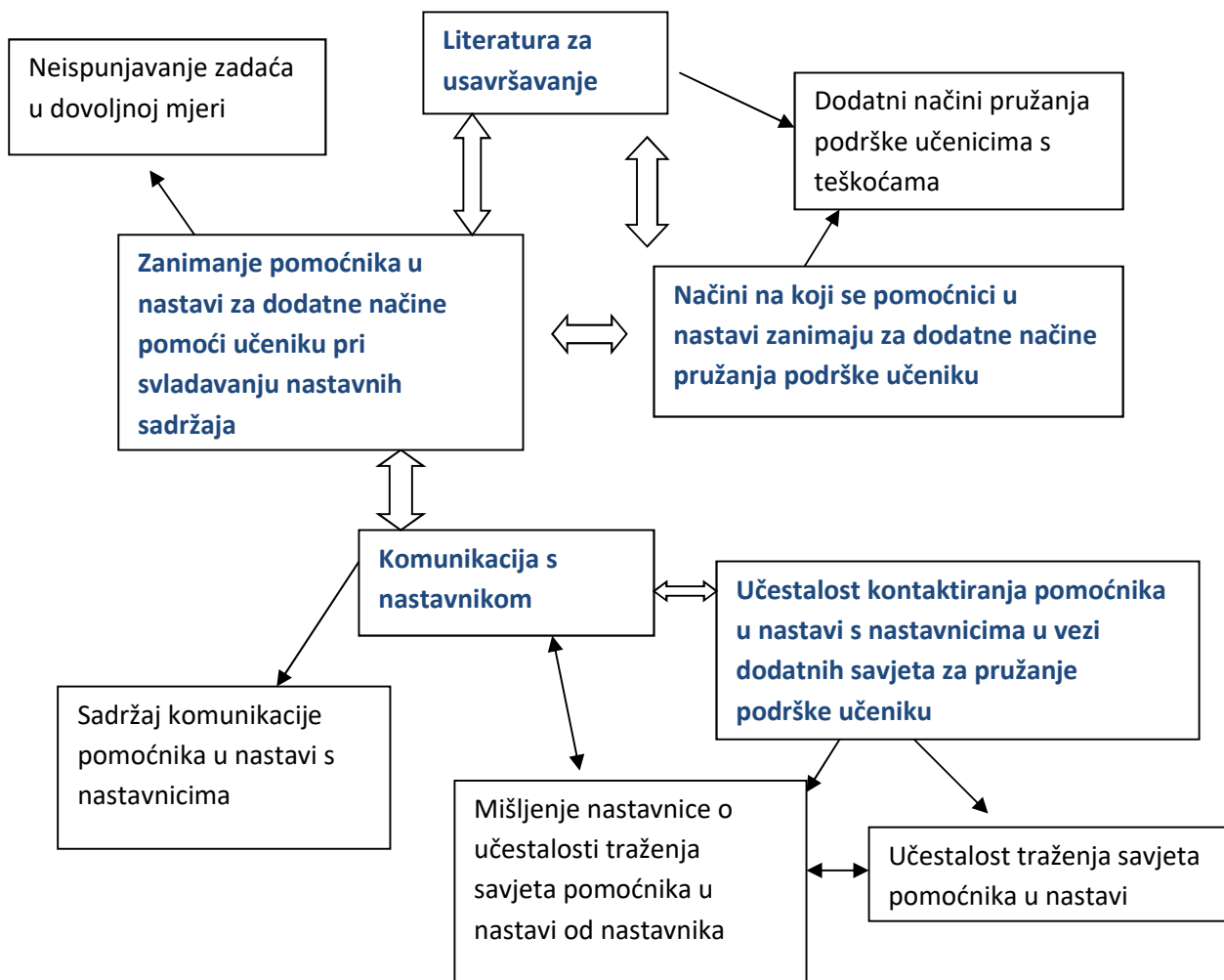
Zadnja tema se direktno veže uz zadnje pitanje postavljeno ispitanici, savjeti kako unaprijediti kvalitetu rada pomoćnika u nastavi. Istaknuta je važnost selekcije pomoćnika u nastavi, što podrazumijeva dobro paziti na izbor ljudi za pomoćnike u nastavi po kriteriju struke iz koje dolaze. Standardizacija edukacije pomoćnika u nastavi je bitna, svi pomoćnici u nastavi bi trebali prolaziti isti program edukacije. Ispitanica ističe i važnost stručnih predavača pomoćnicima u edukaciji, bitno je dovesti kandidate za pomoćnike u nastavi u konkretne situacije prije nego se odluče na taj posao. Ovi savjeti mogu se objasniti trenutnim sustavom edukacije pomoćnika u nastavi, koji je kratak i ostavlja prostora za dodatne edukacije kako bi poboljšali kompetencije pomoćnika u nastavi.

Značajno je istaknuti ove savjete, jer su oni zaključci nastavnika donešeni iz prakse i dugogodišnjeg svakodnevnog rada i suradnje s pomoćnicima u nastavi.

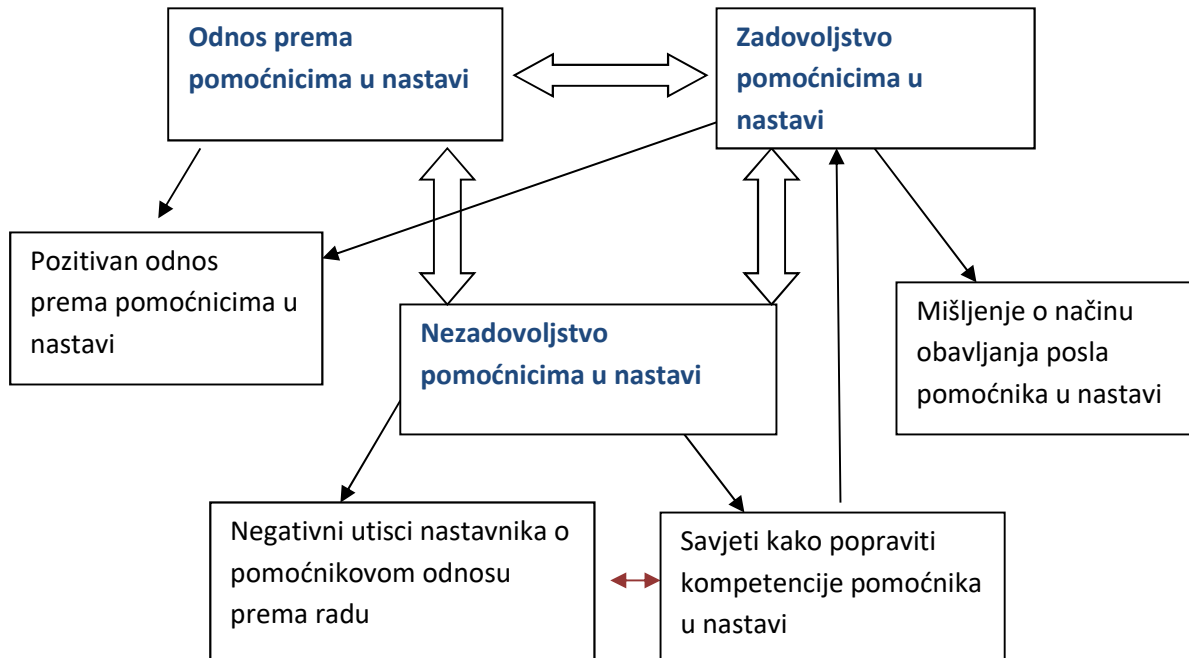
Model 1. odnosa između tema/kategorija s pripadajućim potkategorijama/podtemama s kodovima za 1. istraživačko pitanje vezano uz mišljenje nastavnika o pomoćnicima u nastavi („Ispunjavaju li pomoćnici u nastavi svoje zadatke i obveze ili ih ne ispunjavaju?“)

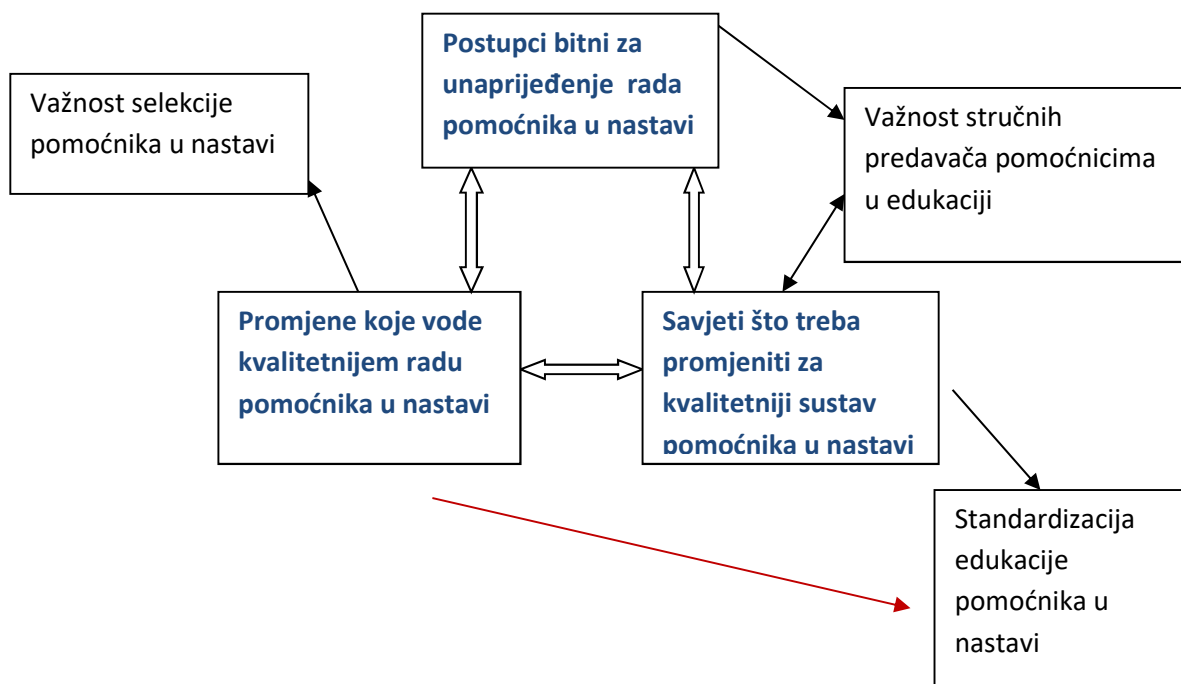
Model 2. odnosa između tema/kategorija s pripadajućim potkategorijama/podtemama s kodovima za 2. istraživačko pitanje vezano uz mišljenje nastavnika o pomoćnicima u nastavi („Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika?“)

Model 3. odnosa između tema/kategorija s pripadajućim potkategorijama/podtemama s kodovima za 3. istraživačko pitanje vezano uz mišljenje nastavnika o pomoćnicima u nastavi („Čime ste zadovoljni, a čime nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?“)

Model 4. odnosa između tema/kategorija s pripadajućim potkategorijama/podtemama s kodovima za 4. istraživačko pitanje vezano uz mišljenje nastavnika o pomoćnicima u nastavi („Što biste predložili za poboljšanje rada pomoćnika u nastavi?“)

4.3. Rasprava

Statističkom analizom podataka utvrđena je statistički značajna razlika među pojedinim stavovima nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na varijable *prethodno iskustvo nastavnika u radu s pomoćnicima u nastavi* i varijable *mjesto gdje se škola nalazi (ruralna sredina ili grad)*.

Činjenica da se stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi razlikuju s obzirom na prethodno iskustvo nastavnika u radu s pomoćnicima u nastavi kod dva stava: *Pristojno se odijeva* i *Na nastavi se uvijek ponaša na primjeren način* može se objasniti upravo i nazivom varijable – iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi. Nastavnici koji imaju prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi imali su negativniji stav prema odijevanju pomoćnika i njihovom ponašanju, što se može povezati s mnogo češćim susretanjem nastavnika s brojnim pomoćnicima u nastavi, koji su svaki individualne osobe za sebe, te samim time i drugačije se odijevaju i ponašaju. Povezati se može i s time što nastavnici koji su imali prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi poznaju mnogo više pomoćnika koje mogu usporediti jedne s drugima, ali se može povezati i s malim uzorkom ispitanika. Ipak, hipoteza da postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na njihovo prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi odbacuje se zbog nedovoljno utvrđenih razlika u svim ostalim stavovima. Ovaj rezultat je u skladu i s istraživanjem Curić, K., koja u svome istraživanju o stavovima nastavnika prema pomoćnicima piše: „... utvrđeno kako većina učitelja ima pozitivan stav prema radu pomoćnika u nastavi ($M = 21,10$). Većina učitelja procijenila je kako je uključivanje pomoćnika u nastavi pozitivno utjecalo na prihvaćanje učenika/ce s teškoćama od strane vršnjaka i obrazovna postignuća učitelja s teškoćama.“ (35.str.). Ovome se može dodati i nalaz kvalitativnog istraživanja o pomoćnicima u nastavi (gore spomenutom): „Pozitivan odnos prema pomoćnicima može se očitati u izjavama da su pomoćnici u nastavi korisni i to u nizu različitih zadataka. Zadovoljstvo pomoćnicima u nastavi očituje se u izjavama kako pomoćnici u nastavi znaju reagirati na nepoželjna ponašanja.“

Također, utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika između pojedinih stavova nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na područje u kojem se nalazi škola. Ispitanici koji rade u školi na području grada izražavaju veće neslaganje nego što to izražavaju ispitanici sa sela kod tvrdnji: *Surađuje i s drugim nastavnicima unutar kolektiva*

(koji ne predaju učeniku kojem je dodijeljen pomoćnik u nastavi) i Svojim ponašanjem pomoćnik u nastavi ograničava djetetovu samostalnost u nastavnom procesu. Ove razlike mogu se objasniti pretpostavkom kako postoje drukčije podjele izvannastavnih zaduženja kod škola na području gradova, te samim time i drukčija organizacija različitih aktivnosti u školi u odnosu na škole koje se nalaze u ruralnim sredinama, što rezultira i mnogo rjeđim prilikama pomoćnicima za suradnju i za susret s nastavnicima koji ne predaju u redovnoj nastavi učeniku za kojeg su oni zaduženi. Također, škole s područja gradova su prema broju učenika većinom veće od škola u ruralnim sredinama, a samim time postoji i mnogo više nastavnika u tim školama, što također smanjuje mogućnost suradnje pomoćnicima u nastavi s drugim nastavnicima.

Suprotno prethodnim rezultatima, ispitanici koji rade u školama u gradovima izražavaju veće slaganje s tvrdnjama *Drugi učenici pozitivno reagiraju na pomoćnika u nastavi u razredu, Pokazuje primjerenu razinu empatije prema učeniku s teškoćama, Lako prilagođava svoj pristup učeniku s obzirom na promjene učenikovih potreba i Posjeduju dobro razvijene suradničke vještine* što se može povezati s različitim razinama osposobljenosti pomoćnika u nastavi za obavljanje toga posla.

Groom i Rose (2005.) su u svome istraživanju „Supporting the inclusion of pupils with social, emotional and behavioural difficulties in the primary school: the role of teaching assistants“ zaključili da su pomoćnici u nastavi vrlo dobro prihvaćeni kao one osobe koje učinkovito doprinose inkluziji učenika s teškoćama u mnoge zadatke i uloge. Slična mišljenja potvrđena su i ovim istraživanjem. Iako postoji statistički značajna razlika u pojedinim stavovima između nastavnika koji rade u gradskim školama i nastavnika koji rade u školama u ruralnim sredinama, općenito stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi su pozitivni. Krampač Grljušić, Lisak i Žic Ralić (2010.) u svome istraživanju „Što učitelji misle o ulozi asistenta u nastavi?“ kvalitativnom analizom podataka ustvrdili kako učitelji misle da su asistenti: „...Svi učitelji smatraju kako asistenti imaju pozitivne osobine (strpljiv, dobar, vrijedan, komunikativan, suosjećajan, pristupačan, staložen, željan znanja).“ Ova tvrdnja može se potkrijepiti i rezultatima drugog dijela upitnika, kojim se namjeravalo provjeriti i emocionalnu komponentu stavova nastavnika. Gotovo su svi nastavnici okarakterizirali pomoćnike u nastavi pozitivnim pridjevima.

U kvalitativnom dijelu istraživanja, ispitanica za ispunjavanje zadataka i obveza miješa što su uloge, a što zadaci pomoćnika u nastavi, dok obveze pomoćnika u nastavi vrlo dobro nabraja i

poznaje. No, zbog mnogo iskustva u radu s pomoćnicima u nastavi, brojnih edukacija koje nastavnici obvezno pohađaju, ispitanica vjerojatno često i proučava stručnu literaturu, te se i tako onda informira o obvezama pomoćnika u nastavi. U dijelu intervjua o suradnji pomoćnika u nastavi i nastavnika, ispitanica nabraja kako su oblici suradnje motiviranje na rad učenika, usmjeravanje učenika na sadržaj rada, komunikacija kako bi pomoćnici u nastavi saznali dodatne načine pomoći učeniku, ali i svakodnevne obavijesti nastavnicima od strane pomoćnika u nastavi o svim promjenama koje su bitne za rad i napredak učenika. Tu se pojavljuju i suprotne izjave, ispitanica smatra kako se ipak pomoćnici u nastavi ne zanimaju u dovoljnoj mjeri za dodatnu literaturu i edukacije za usavršavanje svojih kompetencija, te da je potrebna svakodnevna komunikacija jer će tada suradnja i proces pomoći učeniku biti uspješniji. Ispitanica je imala mnogo činjenica za istaknuti prilikom dijela razgovora o zadovoljstvu i nezadovoljstvu pomoćnicima u nastavi, pa smatra kako neki pomoćnici u nastavi nisu svjesni važnosti toga posla, kao i to da ga ne obavljaju kvalitetno. Konačni dojam o pomoćnicima u nastavi je pozitivan ipak, što potvrđuje izjavama da su pomoćnici u nastavi korisni i to u nizu različitih zadataka, te da znaju reagirati na različita nepoželjna ponašanja.

5. Zaključak

„Stav je djelomično emocionalni doživljaj, nastojanje da se reagira pozitivno ili negativno na nešto. To nešto može biti stvar, ideja, situacija, osoba. To možemo biti i mi sami, jer svaki čovjek ima i stavove prema sebi.“ (Novosel-Kernic, 1991., 114.str.)

Postoje dva najvažnija razloga zbog kojih socijalni psiholozi mjere stavove. Kao prvi razlog ističu da žele izmjeriti snagu pozitivnih ili negativnih osjećaja, a ne samo osjeća li se osoba pozitivno ili negativno prema objektu ili osobi. Drugi razlog je dobivanje objektivne mjere stava osobe prije i nakon pokušaja promjene, kako bi se utvrdila djelotvornost promjene stava.

U Republici Hrvatskoj još nije zakonski uređen model obrazovanja i stjecanja kompetencija za obavljanje posla pomoćnika u nastavi. Zbog različitih programa osposobljavanja, koji se provode ovisno o županiji, odnosno gradu u kojem se škole nalaze, kao i zbog nedovoljno jasno definirane uloge pomoćnika u nastavi, njihovi se pristupi razlikuju, kao i očekivanja nastavnika i roditelja učenika s teškoćama u razvoju od njih.

Opći cilj ovog istraživanja bio je istražiti stavove nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u osnovnim školama na području Brodsko – posavske županije.

Statističkom analizom podataka utvrđena je razlika među pojedinim stavovima nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u odnosu na varijable prethodno iskustvo nastavnika u radu s pomoćnicima u nastavi i varijable mjesto gdje se škola nalazi (ruralna sredina ili grad). Utvrđeno je da nema statistički značajne razlike među navedenim varijablama u odnosu na spol ispitanika i zato se prihvaća hipoteza kako nema statistički značajne razlike u stavovima nastavnika i nastavnica prema pomoćnicima u nastavi. Hipoteza kako postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika/ca prema pomoćnicima u nastavi, u odnosu na njihovo prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi se ne prihvaća zbog nedovoljnog broja utvrđenih statistički značajnih razlika među varijablama. Hipoteza kako postoji statistički značajna razlika u stavovima nastavnika prema pomoćnicima u nastavi, u odnosu na područje u kojem se nalazi škola se djelomično prihvaća jer dokazano je da kod šest tvrdnji postoji statistički značajna razlika.

Stavovi nastavnika prema pomoćnicima u nastavi u redovnim osnovnim školama su pozitivni, nastavnici shvaćaju važnosti pomoćnika u nastavi te ih smatraju potrebnima i

bitnima u nastavnom procesu. Smatraju kako su pomoćnici u nastavi ljubazni, savjesni, pametni, marljivi, uredni, simpatični, korisni, suradljivi, pošteni. Ipak, pronađene razlike u pojedinim varijablama (*prethodno iskustvo nastavnika u radu s pomoćnicima u nastavi i mjesto gdje se škola nalazi (ruralna sredina ili grad)*) ukazuju kako su ipak potrebne promjene u sustavu organizirane pomoći učenicima s teškoćama. Razlike u stavovima na pojedinim česticama varijable *mjesto gdje se škola nalazi (ruralna sredina ili grad)* ukazuju kako različiti sustavi osposobljavanja i educiranja pomoćnika u nastavi rezultiraju i različitim razinama kompetentnosti za obavljanje posla pomoćnika u nastavi te je velika potreba usklađivanja i standardiziranja programa osposobljavanja i educiranja pomoćnika u nastavi na razini cijele države. Time bi se postigli optimalni rezultati rada pomoćnika u nastavi te bi djeca s teškoćama, kojima pomoćnici pomažu, pratili i usvajali svoje nastavne sadržaje u brže i uspješnije.

Sukladni tome su i rezultati dijela kvalitativnog istraživanja koje govori o prijedlozima za poboljšanje kvalitete rada pomoćnika u nastavi. Istaknuta je važnost selekcije pomoćnika u nastavi, što podrazumijeva dobro paziti na izbor ljudi za pomoćnike u nastavi po kriteriju struke iz koje dolaze. Standardizacija edukacije pomoćnika u nastavi je bitna, svi pomoćnici u nastavi bi trebali prolaziti isti program edukacije. („Znači ako ćemo ići ka tome da će sustav pomoćnika u nastavi biti nešto trajno što ćemo mi održavati i čemu ćemo težiti da ostane u redovnim školama ili školama po posebnom sustavu, naravno da onda svi ti pomoćnici u nastavi bi trebali otprilike isti program prolaziti i da bi to trebalo biti nešto standardizirano.“)

Ispitanica ističe i važnost stručnih predavača pomoćnicima u edukaciji, bitno je dovesti kandidate za pomoćnike u nastavi u konkretne situacije prije nego se odluče na taj posao. („Smatram da bi se pri selekciji trebalo pripaziti zapravo iz kojih struka dolaze osobe koje će biti pomoćnici u nastavi, jer je puno teže ne znam, osobi koja je recimo završila strojarstvo ili nekakvu tehničku školu ili nešto možda reagirati ili ono, nije se sretao nikad s takvom populacijom, nego osobi koja je išla na Učiteljski fakultet i tako. Ja mislim da na to treba obraćati pozornost, proći puno više nekakve edukacije prije nego što se uključe u sami proces.“, ispitanica u kvalitativnom istraživanju o mišljenju o pomoćnicima u nastavi)

U ovom radu dobivene su sljedeće praktične implikacije:

- važnost stručne literature koju pomoćnici u nastavi trebaju sami proučavati,
- kao savjete za unaprijeđenje kvalitete rada pomoćnika u nastavi, važno je istaknuti standardizaciju edukacija pomoćnika u nastavi,

- važnost stručnih predavača pomoćnicima u nastavi u edukaciji pomoćnika,
- konkretno iskustvo prije nego se pomoćnici u nastavi odluče za taj posao.

Ovim istraživanjem potvrdila se važnost pomoćnika u nastavi, potvrdili su se i pozitivna mišljenja o pomoćnicima o nastavi, ali i postali su vidljivi konkretni problemi i nedostaci sustava pomoćnika u nastavi.

Ovi savjeti mogu se objasniti trenutnim sustavom edukacije pomoćnika u nastavi, koji je kratak i ostavlja prostora za dodatne edukacije kako bi poboljšali kompetencije pomoćnika u nastavi. Značajno je istaknuti ove savjete jer su to zaključci nastavnika doneseni iz prakse i dugogodišnjeg svakodnevnog rada i suradnje s pomoćnicima u nastavi.

6. Literatura:

1. Blatchford, P., Russell, A., Webster, R., 2012., Reassessing the impact of teaching assistants : how research challenges practice and policy, New York, London, Routledge
2. Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN br. 63/08)
3. Duvnjak, I., Soudil–Prokopec, J., Škrobo, S., 2015., Učimo zajedno : priručnik za pomoćnike u nastavi za rad s djecom s teškoćama u razvoju, Osijek : Osječko-baranjska županija : Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
4. Ferić, I., 2009., Vrijednosti i vrijednosni sustav, psihologijski pristup, Zagreb, Alinea
5. Fulgosi – Masnjak, R., 1989., Ispitivanje stavova roditelja prema integraciji učenika usporenog kognitivnog razvoja u redovnu osnovnu školu, Zagreb, Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu
6. Fulgosi – Masnjak, R., Barnjak, L., Masnjak, L., 2015., Stavovi osnovnoškolskih učitelja srednjobosanskog kantona prema edukacijskog inkluziji učenika s teškoćama, Zagreb, Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet
7. Groom, B., Rose, R., 2005., Supporting the inclusion od pupils with social, emotional and behavioural difficulties in the primary school: the role of teaching assistants, Journal of Research in Special Educational needs, volume 5, number 1
8. Grigić, I., Šibenik, M., Bogdan, P., 2016., Dobro je najbolje : priručnik dobre prakse pomoćnika u nastavi, Zebra Vinkovci
9. Igrić, Lj. i suradnici, 2015., Osnove edukacijskog uključivanja. Škola po mjeri svakog djeteta je moguća, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet, Školska knjiga
10. Kanner, L., 1960., Child psychiatry, Springfield Illionois, Charles C. Thomas publisher

11. Krampač Grljušić, A., Lisak, N., Žic Ralić, A., 2008., Što učitelji misle o ulozi asistenta u nastavi, Međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“, Vantić Tanjić, Medina (ur.), , str. 67-78, Tuzla: OFF-SET
12. Marinić, M., 2017., Perspektiva učitelja o kvaliteti odnosa s pomoćnicima u nastavi, Zagreb, Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet
13. Mataga Tintor., A., 2015., Svako dijete ima pravo na obrazovanje, Velika Gorica,
14. Milas G., 2004., Ličnost i društveni stavovi, Jastrebarsko, Naklada Slap
15. Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (NN, br. 63/07)
16. Novosel–Kernic, M., 1991., Dijagnosticiranje u defektologiji, Velika Gorica, Tisak „Niva“ Velika Gorica
17. Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (2006). Etički kodeks
18. Pennington, D.C., 2008., 2004., 2001., 1997., Osnove socijalne psihologije, Jastrebarsko, Naklada Slap
19. Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkoga stanja djeteta, učenika te sastavu stručnoga povjerenstva (NN br.67 /14)
20. Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN, 24/2015.)
21. Pravilnik o srednjoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju (NN br. 86/92)
22. Puškarić, F., Vrban, S., 2017., Priručnik za pomoćnike u nastavi/stručne komunikacijske posrednike, Zagreb, Tiskara Zelina
23. Reich, B., Adcock, C., 1978., Vrednosti, stavovi i promena ponašanja, Beograd, Nolit
24. Rovis, P., 2017., Ljestvice za mjerenje stavova – diplomski rad, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“
25. Shaw, M. E., Wright, J. M., 1967., Scales for the measurement of attitudes, New York, St. Louis, San Francisco, Toronto, London, Sydney ,McGraw-Hill book company,

26. Stančić, Z., Ivančić Đ., Sekušak–Galešev, S., 2014., Baltazar : vodič odabira, pripreme, edukacije i praćenja pomoćnika u nastavi u osnovnim i srednjim školama Krapinsko – zagorske županije, Krapina, Krapinsko – zagorska županija
27. Staničić, I., Čošić, N., Anić–Ivičić, I., Globočnik Žunac, A., 2018., Komunikacijska strategija: s teškoćama do uspjeha, Zagreb, Alfa d.d. Zagreb
28. Strateški plan 2013 -2015, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
29. Tabak, I., 2013., Asistenti u nastavi, Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet
30. Wittenbrink, B., Schwarz, N., 2007., Implicit measures of attitudes, New York, Guilford Press
31. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08)
32. Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (NN MU 6/07, 5/08)
33. Akcijski plan Vijeća Europe za osobe s invaliditetom za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. - 2015. , posjećeno 22.10.2018. na mrežnoj stranici Udruge invalida rada Zagreb, http://www.uirzagreb.hr/images/_old/dokumenti/akcijskiplanvijecaeurope_hr.pdf
34. Bowles, D., Radford, J., & Bakopoulou, I. (2018). Scaffolding as a key role for teaching assistants: Perceptions of their pedagogical strategies. British Journal of Educational Psychology, 88(3), 499-512., posjećeno 22.3.2019. na mrežnoj stranici University of Bristol [https://researchinformation.bristol.ac.uk/en/publications/scaffolding-as-a-key-role-for-teaching-assistants\(e7ae4efe-c905-482c-8de7-f1e0412b413f\).html](https://researchinformation.bristol.ac.uk/en/publications/scaffolding-as-a-key-role-for-teaching-assistants(e7ae4efe-c905-482c-8de7-f1e0412b413f).html) ,
35. Brodsko – posavska županija, službena stranica, posjećeno 21.3.2019. http://www.bpz.hr/eu_info/s_osmjehom_u_skolu/o_projektu_s_osmjehom_u_skolu.aspx#XJV9phKjIX

36. Centar inkluzivne potpore IDEM, službena stranica, posjećeno 21.3.2019., http://www.idem.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=215:konferencija-gpomonik-u-nastavi-u-inkluzivnom-obrazovanju-istraivanja-i-praksag
37. Konvencija o pravima djeteta, posjećeno 21.10.2018. na mrežnoj stranici Unicefa, https://www.unicef.hr/wpcontent/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
38. 31. Practical tips for teaching assistants, posjećeno 30. listopada 2018., na mrežnoj stranici Routledge, Taylor&Francis Group <https://www.routledge.com/Practical-Tips-for-Teaching-Assistants/Bentham-Hutchins/p/book/9780203001479>
39. Ustav Republike Hrvatske, posjećeno 20.10.2018. na mrežnoj stranici Sabora Republike Hrvatske , <http://www.sabor.hr/ustav-republike-hrvatske>
40. Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju, posjećeno 21.10.2018. na mrežnoj stranici Ministarstva rada i mirovinskog sustava, <http://www.mrms.hr/wp-content/uploads/2012/11/jim.pdf>

7. Prilozi

1) Upitnik o stavovima nastavnika prema pomoćnicima u nastavi

ISTRAŽIVANJE STAVOVA NASTAVNIKA PREMA POMOĆNICIMA U NASTAVI

1.dio : Opći upitnik

Naziv škole: _____

Dob: _____

Spol: M   Ž

Godine staža: 0-5 godina   5-10 godina

                    10- 20 godina   preko 20 godina

Prethodno iskustvo u radu s pomoćnicima u nastavi: DA

NE

2. dio : Skala stavova

Sljedeći upitnik sastoji se od dvadeset tvrdnji. Svaka tvrdnja odnosi se na pomoćnika u nastavi. Vaš zadatak je da za svaku tvrdnju zaokružite jedan od pet stupnjeva : 1 – u potpunosti se slažem, 2 – slažem se, 3 – ne mogu procijeniti, 4 – djelomično se ne slažem, 5 – potpuno se ne slažem.

	1 – U potpunosti se slažem	2 – slažem se	3 – ne mogu procijeniti	4 – djelomično se ne slažem	5 – potpuno se ne slažem
1. Neposredno pomaže učeniku s teškoćama u uključivanju u razredni kolektiv	1	2	3	4	5
2. U suradnji sa mnim pomaže u pripremanju individualiziranih materijala za nastavu primjenom prikladnih didaktičko-metodičkih postupaka	1	2	3	4	5
3. Suraduje i s drugim nastavnicima unutar kolektiva (koji ne predaju učeniku kojem je dodjeljen pomoćnik u nastavi)	1	2	3	4	5
4. Pomaže učeniku s teškoćama u svladavanju socijalno – psiholoških prepreka pri uključivanju u razred	1	2	3	4	5
5. Motivira učenika na izvršavanje radnih zadataka	1	2	3	4	5
6. Usmjerava učenika na sadržaj rada (prst, olovka, kartice)	1	2	3	4	5
7. Postavlja dodatna pitanja u vezi pružanja pomoći učeniku iz	1	2	3	4	5

nastavnog predmeta kojeg predajem					
8. Redovno razmjenjuje najnovije informacije o učeniku s teškoćama sa mnom	1	2	3	4	5
9. Zanima se za dodatne načine pomoći učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja predmeta kojeg predajem	1	2	3	4	5
10. Na nastavi se uvijek ponaša na primjeren način	1	2	3	4	5
11. Odmjeren/a je u govoru	1	2	3	4	5
12. Dobro procjenjuje situacije na satu u kojima učeniku nije potrebna pomoć i pušta ga da sam/a odradi taj zadatak	1	2	3	4	5
13. Pristojno se odjeva	1	2	3	4	5
14. Ne preuzima moju ulogu na nastavi	1	2	3	4	5
15. Svojim ponašanjem pomoćnik u nastavi ograničava djetetovu samostalnost u nastavnom procesu	1	2	3	4	5
16. Drugi učenici pozitivno reaguju na pomoćnika u nastavi u razredu	1	2	3	4	5
17. Komunicira s učenikom poštivajući karakteristike oštećenja učenika	1	2	3	4	5
18. Pokazuje primjerenu razinu empatije prema učeniku s teškoćama	1	2	3	4	5
19. Lako prilagođava svoj pristup učeniku s obzirom na promjene učenikovih potreba	1	2	3	4	5
20. Posjeduje dobro razvijene suradničke vještine	1	2	3	4	5

3. dio:

U tablici se nalaze devet rubrika. Svaka rubrika sadrži dva suprotna pridjeva. Između pridjeva nalaze se brojevi od jedan do pet. Za svaki od para pridjeva potrebno je zaokružiti jedan od brojeva, te time označiti kojoj karakteristici je pomoćnik u nastavi bliže (npr. ako nije ni marljiv, ali ni lijen, zaokružiti ćete broj tri).

POMOĆNIK U NASTAVI

LJUBAZAN / NA	1 2 3 4 5	NELJUBAZA/ NA
SAVJESTAN / NA	1 2 3 4 5	NESAVJESTAN/ NA
PAMETAN / NA	1 2 3 4 5	GLUP / A
MARLJIV / VA	1 2 3 4 5	LIJEN / NA
UREDAN / NA	1 2 3 4 5	NEUREDAN / NA
SIMPATIČAN / NA	1 2 3 4 5	NESIMPATIČAN / NA
KORISTAN / NA	1 2 3 4 5	NEKORISTAN / NA
SURADLJIV / VA	1 2 3 4 5	NESURADLJIV / VA
POŠTEN / NA	1 2 3 4 5	NEPOŠTEN / NA

2) Sporazum istraživača i sudionika

Sporazum istraživača i sudionika istraživanja

Datum: 7.5.2019.

Istraživač: Katarina Sudarević

Sudionik: M.K.

Prije svega želimo vam zahvaliti na Vašem odazivu za sudjelovanje ovom istraživanju!

Osnovno polazište u osmišljanju i provedbi ovog istraživanja **je uvažavanje Vašeg mišljenja i iskustava**, kako bi se dobio dublji uvid u temu istraživanja!

Cilj ovog istraživanja je dobiti uvid u mišljenje nastavnika o tome kako pomoćnici u nastavi ispunjavaju svoje poslovne zadatke i obveze, kakva je međusobna suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika na zadovoljavajućoj razini, čime su zadovoljni odnosno nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi, te koje prijedloge nastavnici imaju kako bi poboljšali međusobnu suradnju i povećali dobrobiti učenika kojima asistiraju pomoćnici u nastavi.

Koraci u provedbi istraživanja su:

1. **Vaša suglasnost za dobrovoljno sudjelovanje u istraživanju** (pristanak na istraživanje se potpisuje tek nakon što predstavimo ulogu istraživača i vašu ulogu u ovom istraživanju)
2. **Objašnjenje uloge sudionika istraživanja**

Vaša uloga je iznimno važna u ovom istraživanju i želja nam je da osiguramo ugodnu atmosferu, otvorenost u našem razgovoru i zaštitu vaših podataka:

Vi ste nam značajan sugovornik te nam je zbog toga jako važno da ste s nama zajedno u provedbi istraživanja kroz sljedeće aktivnosti: sudjelovanje u intervjuu, komentiranje dobivenih rezultata intervjuja kroz razgovor s istraživačem o važnim temama i smjernicama koje ste iznijeli u našem razgovoru.

Kao istraživač/istraživači nastojimo posebno brinuti o Vašim pravima:

- ✓ Vi imate pravo reći na glas koje su teme za Vas prihvatljive da na njih odgovorite, a koje to nisu

- ✓ u svakom trenutku možete prekinuti istraživača i postaviti potpitanja, ako pitanje nije jasno postavljeno i želite pojašnjenja
- ✓ imate pravo zatražiti pauzu tijekom razgovora ili zamoliti da ranije završimo razgovor ako osjećate da ste se umorili te možemo dogovoriti nastavka razgovora za neki drugi dan

3. Objašnjenje uloge i odgovornosti istraživača u istraživanju

Istraživač se obvezuje da će poštivati Vaša prava kao sudionika istraživanja

temeljem regulative o zaštiti osobnih podataka kao što je *Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća Europske Unije* te *Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju* (Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, 2006):

- ✓ slobodu izbora (želite li odgovarati na neka pitanja ili ne, smatrate li neku temu preintimnom za iznošenje, želite li pauzu ili prekid intervjua)
- ✓ istraživač će Vas u skladu s temom istraživanja pitati pitanja koje su mu značajna da bi bolje razumio istraživanu temu
- ✓ u slučaju da u Vašem izlaganju naiđe na još neke zanimljive teme koje ste Vi sami iznijeli, istraživač će s Vama razgovarati o iznijetim temama, koje su se pojavile tijekom razgovora
- ✓ istraživač zadržava pravo da Vam u nekom dijelu priče postavi potpitanja da bi bolje razumio vaše promišljanje ili iskustvo
- ✓ istraživač je dužan predstaviti vam rezultate istraživanja, zajedno kroz razgovor s Vama pregledati rezultate i zamoliti Vas da zajedno donesete zaključke i preporuke za poboljšanja i pozitivne promjene.

Važan nam je Vaš doprinos u ovom istraživanju, jer bez Vašeg mišljenja, iskustva i preporuka *nemamo dovoljno* informacija i znanja o potrebnim promjenama!

Očekujemo da se promjene događaju kroz aktivnu uključenost onih na koje su usmjerene!

Ako ste suglasni s gore navedenim molimo Vas za potpis pristanka na istraživanje.

Unaprijed zahvaljujemo!

Istraživački tim

Sudionik istraživanja

- ✓ imate pravo zatražiti pauzu tijekom razgovora ili zamoliti da ranije završimo razgovor ako osjećate da ste se umorili te možemo dogovoriti nastavka razgovora za neki drugi dan

3. Objašnjenje uloge i odgovornosti istraživača u istraživanju

Istraživač se obvezuje da će poštivati Vaša prava kao sudionika istraživanja

temeljem regulative o zaštiti osobnih podataka kao što je *Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća Europske Unije te Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju* (Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, 2006):

- ✓ slobodu izbora (želite li odgovarati na neka pitanja ili ne, smatrate li neku temu preintimnom za iznošenje, želite li pauzu ili prekid intervjua)
- ✓ istraživač će Vas u skladu s temom istraživanja pitati pitanja koje su mu značajna da bi bolje razumio istraživanu temu
- ✓ u slučaju da u Vašem izlaganju naiđe na još neke zanimljive teme koje ste Vi sami iznijeli, istraživač će s Vama razgovarati o iznijetim temama, koje su se pojavile tijekom razgovora
- ✓ istraživač zadržava pravo da Vam u nekom dijelu priče postavi potpitanja da bi bolje razumio vaše promišljanje ili iskustvo
- ✓ istraživač je dužan predstaviti vam rezultate istraživanja, zajedno kroz razgovor s Vama pregledati rezultate i zamoliti Vas da zajedno donesete zaključke i preporuke za poboljšanja i pozitivne promjene.

Važan nam je Vaš doprinos u ovom istraživanju, jer bez Vašeg mišljenja, iskustva i preporuka *nemamo dovoljno* informacija i znanja o potrebnim promjenama!

Očekujemo da se promjene događaju kroz aktivnu uključenost onih na koje su usmjerene!

Ako ste suglasni s gore navedenim molimo Vas za potpis pristanka na istraživanje.

Unaprijed zahvaljujemo!

Istraživački tim

Sudionik istraživanja

Katrina Prica

3) Pitanja za intervju

Mišljenje nastavnika viših razreda osnovnih škola o pomoćnicima u nastavi

U skladu s ciljem istraživanja, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

Cilj istraživanja je **dobiti uvid u mišljenje nastavnika o tome kako pomoćnici u nastavi ispunjavaju svoje poslovne zadatke i obveze, kakva je međusobna suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika na zadovoljavajućoj razini, čime su zadovoljni odnosno nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi, te koje prijedloge nastavnici imaju kako bi poboljšali međusobnu suradnju i povećali dobrobiti učenika kojima asistiraju pomoćnici u nastavi.**

1. Na koji način pomoćnici u nastavi ispunjavaju svoje poslovne obveze i zadatke?
2. Na kakvoj razini je suradnja pomoćnika u nastavi i nastavnika ?
3. Čime te zadovoljni, a čime nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?
4. Što biste predložili za poboljšanje rada pomoćnika u nastavi?

U nastavku su navedena pitanja postavljena u okviru polustrukturiranog intervjuja.

1. Što mislite, koje su uloge pomoćnika u nastavi u nastavnom procesu?
2. Koje su obveze pomoćnika u nastavi tijekom i nakon nastavnog procesa?
3. Što mislite, koji su zadaci pomoćnika u nastavi tijekom nastavnog sata? (NABROJITI KOJI SU ZADACI POMOĆNIKA KAKO BIH PRATILA NABRAJANJE)
4. Pomaže li pomoćnik u nastavi učeniku pri uključivanju u razredni kolektiv?
  - a) Ako da, na koji način mu pomaže?
5. Motivira li pomoćnik u nastavi učenika na izvršavanje radnih zadataka?
  - a) Ako da, kako motivira učenika? Što čini pri tome?
6. Usmjerava li pomoćnik u nastavi učenika na sadržaj rada?
  - a) Ako da, kako to čini?
7. Zanima li se pomoćnik u nastavi za dodatne načine pomoći učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja predmeta kojeg predajete?

- a) Ako da, kako pokazuje to zanimanje? Što čini pri tome?
8. Obavještava li Vas pomoćnik u nastavi o svim bitnim promjenama vezanim za učenika koje mogu utjecati na učenikov uspjeh u svladanju predmeta kojeg predajete?
- a) Kada to čini?
- b) Kada to ne čini?
9. Kontaktira li vas pomoćnik u nastavi u vezi dodatnih savjeta za pomoć učeniku pri svladavanju nastavnih sadržaja predmeta kojeg predajete?
- a) Ako da, koliko često to čini?
- b) Koliko često bi Vas pomoćnik u nastavi trebao kontaktirati u vezi dodatnih savjeta?
Zašto to mislite?
10. Čime ste zadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?
11. Čime ste nezadovoljni u radu pomoćnika u nastavi?
12. Kakve promjene biste predložili pomoćnicima u nastavi kako bi oni kvalitetnije ispunjavali svoje poslove i zadatke?
13. Što smatrate bitnim za kvalitetniji rad pomoćnik u nastavi?